

Diskusní materiály
k budoucnosti české
i evropské společnosti

POKROK K PŘIJETÍ EURA ZE STRANY BULHARSKA, RUMUNSKA A CHORVATSKA

PATRIK HARATYK

Ing. Patrik Haratyk, M. A.

Pokrok k přijetí eura ze strany Bulharska, Rumunska a Chorvatska

Obsah

Úvod.....	5
1. Aspekty členství v eurozóně	6
1. 1. Podmínky přístupu k eurozóně.....	6
1. 1. 1. Pravidla pro dosažení nominální konvergence	7
1. 1. 2. Pravidla související s posílením architektury hospodářské a měnové unie	9
1. 1. 3. Dosažení dostatečné úrovně reálné konvergence.....	10
1. 2. Nové reality v kontextu snah o vstup do eurozóny	12
1. 2. 1. Postoj evropských institucí k rozšiřování eurozóny	14
2. Pokrok Bulharska, Rumunska a Chorvatska na cestě ke společné měně	16
2. 1. Bulharsko.....	16
2. 1. 1. Diskuse o vstupu do ERM II a eurozóny	16
2. 1. 2. Postoj členských států a evropských institucí k rozšíření eurozóny o Bulharsko.....	19
2. 1. 3. Ekonomické aspekty v kontextu snah Bulharska o přijetí společné měny	20
2. 2. Rumunsko	23
2. 2. 1. Současná diskuse o vstupu do eurozóny	23
2. 2. 2. Ekonomické aspekty v kontextu snah Rumunska o přijetí společné měny	25
2. 3. Chorvatsko	27
2. 3. 1. Současná diskuse o vstupu do eurozóny	27
2. 3. 2. Ekonomické aspekty v kontextu snah Chorvatska o přijetí společné měny.....	29
3. Veřejná podpora přijetí eura v Bulharsku, Rumunsku a Chorvatsku	31
Závěr.....	33
Použité zkratky	36
Seznam použitých zdrojů	37

Autor: Ing. Patrik Haratyk, M.A.
Název: Pokrok k přijetí eura ze strany Bulharska, Rumunska a Chorvatska
Vydavatel: Masarykova demokratická akademie, z. s.
Sazba, grafický design, korektura: Burian a Tichák, s. r. o.
Tisk: Cíl, a. s.
Obálka: Tereza Melenová

© Masarykova demokratická akademie, z. s. (2019)

ISBN 978-80-87348-50-5 (tištěné vydání)

ISBN 978-80-87348-48-2 (elektronické vydání)

Úvod

Na úrovni EU probíhá debata o její reformě, která by měla zahrnovat rovněž posílení hospodářské a měnové unie a vést k dalšímu upevnění struktury eurozóny včetně vytvoření nových nástrojů. Eurozóna, která aktuálně čítá devatenáct členských států EU, tuto další integraci v zájmu své akceschopnosti a eliminace nedostatků vyplývajících z jejího v současnosti nedokončeného stavu vyžaduje. Její další integrace má přitom potenciál posílit fenomén tzv. vícerychlostní Evropy mezi zeměmi platícími společnou měnou a těmi, jež stojí mimo ni. Členské státy stojící vně eurozóny jsou tak vystaveny jistému riziku marginalizace svého politického vlivu v otázkách týkajících se nejen eurozóny samotné, ale rovněž určitých aspektů hospodářské a měnové unie. S ohledem na tuto dynamiku vývoje se politická reprezentace tří balkánských zemí – Bulharska, Rumunska a Chorvatska – aktivně zapojila do diskuse o možnostech svého budoucího členství v eurozóně.

Hospodářská a měnová unie jako taková prošla za poslední desetiletí celou řadou změn s cílem konsolidace své architektury. V důsledku tohoto vývoje došlo k výraznému rozšíření podmínek, které je potřeba splnit ze strany žadatele o vstup do eurozóny. Plnění pouze konvergenčních kritérií, tak jak byla definována v Maastrichtské smlouvě, se již nejeví jako zcela dostačující. Kromě pravidel pro dosažení nominální konvergence země s eurozónou do hry vstupují dodatečné podmínky včetně nutnosti dosažení určitého stupně hospodářské a strukturální konvergence státu. Jak Bulharsko, Rumunsko, tak i Chorvatsko jsou v současnosti více či méně připraveny se s tímto novým prostředím vyrovnávat, a to v zájmu dosažení svého dlouhodobého cíle, kterým je společná měna euro.

Tato práce se věnuje krokům činěným ze strany Bulharska, Rumunska a Chorvatska na jejich cestě za společnou měnou. Dané státy se v této záležitosti nacházejí na odlišném stupni pokroku. V práci jsou představeny podmínky, jež je nezbytné splnit pro vstup do eurozóny, přičemž jsou vzaty v potaz nové reality na úrovni EU, které tento proces do určité míry ovlivňují. Dále je rozebrán pokrok jednotlivých zemí činěný na politické úrovni za účelem přijetí společné měny. Shrnut je rovněž hospodářský vývoj těchto zemí s ohledem na jejich kompatibilitu s eurozónou. V poslední řadě je představen postoj obyvatelstva Bulharska, Rumunska a Chorvatska jak k euru samotnému, tak k myšlence jeho zavedení.

1. Aspekty členství v eurozóně

Eurozóna se společnou měnou euro má vedle ekonomického hlediska především politický cíl. Členské státy se samy rozhodují o tom, zdali se stanou jejím členem, a dobrovolně tak odevzdají jisté pravomoci na nadnárodní úroveň ve víře v další pokrok v politické a ekonomické integraci Unie jako celku.

Přijetí společné měny státem s sebou nese celou řadu specifíků, jež mají v konečném důsledku řadu pozitivních aspektů a příležitostí. Mezi ty nejčastěji proklamované patří zejména úspora transakčních nákladů, eliminace kurzového rizika, zvýšení atraktivity země pro zahraniční investory, spolupodílení se na utváření měnové politiky Evropské centrální banky (dále jen ECB) či možnost čerpání finanční pomoci ze záchranných a stabilizačních mechanismů v případě hospodářských otřesů.¹ Vstupem země do eurozóny dochází rovněž k určitým změnám, které mohou být vnímány v porovnání s předcházejícím stavem jako jisté nevýhody. V tomto ohledu se nově vstupující stát musí vyrovnat zejména se ztrátou možnosti provádět vlastní monetární politiku, ztrátou kurzového kanálu konvergence, možným souvisejícím růstem cenové hladiny v maloobchodě² a vznikem nových závazků vyplývajících z členství v Evropském stabilizačním mechanismu (dále jen ESM) a bankovní unii.

Členství v eurozóně je tedy ovlivněno celou řadou skutečností, které je nutno z pozice přistupujícího členského státu řádně zvážit. Z ekonomického hlediska však výrazně převažují příležitosti nad riziky. Z politického pohledu se poté jeví rozhodnutí přijmout společnou měnu jako signál k nezvratnému zakotvení země v EU a jejím jádru s možností podílet se na formování budoucí podoby eurozóny. Odkládáním přijetí společné měny dochází především ke ztrátě možnosti participace na utváření nových podmínek, jež bude muset daný členský stát i přesto v budoucnosti přijmout.

1. 1. Podmínky přístupu k eurozóně

Přistoupení k eurozóně je v primárním právu EU podmíněno plněním konvergenčních (rovněž nazývaných maastrichtských) kritérií.³ Ta musí být plněna daným členským státem,⁴ který má na vstupu do eurozóny zájem. Plnění maastrichtských kritérií představuje tzv. nominální konvergenci. S konsolidací architektury hospodářské a měnové unie (dále jen HMU) zintenzivněně v důsledku finanční

1 Zejména z Evropského stabilizačního mechanismu (ESM) a Jednotného fondu pro řešení krizí (SRF) v bankovní unii.

2 Z empirického hlediska nebyl prokázán růst cenových hladin v důsledku přijetí eura, který by byl vyšší než několik málo desetín procenta.

3 Konvergenční kritéria jsou podmínkami, které daný členský stát EU žádající o vstup do eurozóny musí splnit, aby mohla být po rozhodnutí evropských institucí vůči tomuto státu zrušena dočasná výjimka z povinnosti přijmout euro. Konvergenční kritéria jsou blíže specifikována v protokolu č. 13 k SFEU a byla ustanovena s přijetím Maastrichtské smlouvy.

4 Členské státy EU se vstupem do Unie zavázaly k přijetí společné měny. Do doby jejího přijetí využívají tzv. výjimky z plnění této povinnosti. Velká Británie a Dánsko mají tzv. trvalou výjimku (opt-out) a euro přijímat nemusí.

a dluhové krize došlo k přijetí nových nástrojů a pravidel, jejichž cílem je zajištění hospodářské stability členských států eurozóny, respektive HMU jako celku. Ač tato pravidla nejsou explicitně chápána jako nominální podmínky pro vstup do eurozóny, jsou do značné míry spojena s fungováním eurozóny a určitá forma přizpůsobení se jim ze strany členských států žádajících o přístup ke společné měně je tedy žádoucí. Vedle plnění tzv. nominální konvergence je dále třeba v otázce přistoupení k euru nahlížet i na úroveň dosažené reálné konvergence daného členského státu vůči eurozóně. Ta je zásadní pro obstání přistupujícího členského státu v podmínkách eurozóny a k udržení jeho dlouhodobé konkurenceschopnosti. Posledním aspektem předcházejícím samotnému vstupu do eurozóny je ze strany daného státu plnění podmínek technické připravenosti. Jedná se zejména o stanovení kroků pro výměnu měn vedoucích k hladkému přijetí společné měny.

1 .1. 1. Pravidla pro dosažení nominální konvergence

Státy stojící mimo eurozónu, jež se zavázaly společnou měnu přijmout, jsou alespoň jednou za dva roky či na vlastní žádost podrobeny hodnocení v pokroku plnění konvergenčních kritérií ze strany Evropské komise a ECB. Tyto instituce na základě čl. 140 SFEU podávají Radě Evropské unie (dále jen Radě EU) svá zjištění ve formě zprávy o pokroku dosaženém členskými státy stojícími mimo eurozónu z plnění jejich závazků týkajících se uskutečňování hospodářské a měnové unie, tzv. konvergenční zprávy.

V rámci konvergenčních zpráv je posuzován dosažený stupeň konvergence členských států, které jsou předmětem zkoumání, a to na základě jejich pokroku v dlouhodobém plnění konvergenčních kritérií. Členský stát splňující konvergenční kritéria dosahuje vysokého stupně udržitelné konvergence k eurozóně. V tomto případě se však jedná o konvergenci nominální, která v zásadě nevypovídá o úrovni dosažené reálné konvergence.

Konvergenční kritéria zahrnují následující podmínky:

1. Dosažení vysokého stupně cenové stability, jež je patrné z míry inflace, která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, jež v oblasti cenové stability dosáhly nejlepšího výsledku.
2. Dosažení dlouhodobě udržitelného stavu veřejných financí, jež je patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek, tj. poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k HDP nepřekročí referenční hodnotu 3 % a poměr veřejného dluhu k HDP není vyšší než 60 % nebo se dostatečně snižuje a blíží uspokojivým tempem k doporučené hodnotě.⁵

5 Podrobněji rozvedeno v čl. 126 SFEU a protokolu č. 12 o postupu při nadměrném schodku.

3. Průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekročí o více než dva procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků.
4. Dodržení flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů a účast v ERM II po dobu alespoň dvou let, aniž by byl směnný kurz národní měny vystaven silným tlakům či devalvaci vůči euru.

V rámci konvergenčních zpráv je sledována rovněž slučitelnost vnitrostátních právních předpisů hodnocených států se Smlouvami (čl. 131 SFEU), jedná se o tzv. právní konvergenci. U tohoto kritéria musí členské státy splňovat řadu právních náležitostí jako slučitelnost statusu národní centrální banky se statusy ECB a ESCB⁶ v záležitostech týkajících se nezávislosti centrální banky a další.

Tabulka 1 – Vývoj plnění podmínek stanovených maastrichtskými kritérii za období 2017/2018 u BG, HR a RO

	Cenová stabilita (HICP) v %	Schodek veřejných financí v %*	Veřejný dluh v %**	Účast v ERM II	Dlouhodobé úrokové sazby v %	Právní konvergence
Referenční hodnota	1,9 %	-3 %	60 %	ANO	3,2 %	ANO
Bulharsko	1,4	0,9	25,4	NE	1,4	NE
Chorvatsko	1,3	0,8	78	NE	2,6	ANO/NE***
Rumunsko	1,9	-2,9	35,3	NE	4,5	NE

*Údaje za fiskální rok 2017, **Údaje za fiskální rok 2017, ***Konvergenční zpráva Evropské komise shledává, že HR plní všechny podmínky dle článku č. 131 SFEU, přičemž konvergenční zpráva ECB hovoří o tom, že ne všechny podmínky čl. 131 byly naplněny.

Zdroj: Konvergenční zprávy ECB a Komise, květen 2018; údaje byly měřeny v období od dubna 2017 do března 2018.

Jak je patrné z tabulky 1, ze šetření v oblasti dosahování dlouhodobé nominální konvergence za období 2017/2018 vyplývá, že ani jeden ze tří balkánských států v současnosti nesplňuje všechny podmínky stanovené v rámci konvergenčních kritérií. Nejlépe si v plnění těchto podmínek v roce 2018 vedlo Bulharsko. Výše chorvatského veřejného dluhu přesahovala referenční hodnotu, nicméně ve srovnání s výsledky předešlých hodnocení bylo konstatováno, že jeho snižování probíhá v dostatečném tempu. Rumunsko kromě neplnění dalších kritérií vykazovalo jisté problémy u záznamovaných hodnot cenové stability a konvergence dlouhodobých úrokových sazeb.

6 Evropský systém centrálních bank.

1. 1. 2. Pravidla související s posílením architektury hospodářské a měnové unie

Vedle plnění podmínek stanovených konvergenčními kritérii dle čl. 140 SFEU je vyžadováno přihlížení rovněž k dalším relevantním faktorům, které mají úzkou souvislost s posílením rámce správy hospodářských záležitostí posledních let.⁷ V tomto ohledu je řeč zejména o stavu integrace trhů, situaci a vývoji běžného účtu platební bilance a posuzování vývoje nákladů na jednotku pracovní síly.

Světová finanční a následná dluhová krize eurozóny odhalily nedostatky v regulaci finančních a bankovních trhů, ve způsobech dohledu nad fiskálními politikami členských států a rovněž v samotném systému fungování HMU. Od roku 2011 je v reakci na zjištěná slabá místa na úrovni EU budován systém koordinace hospodářských politik, přičemž dochází k další konsolidaci architektury HMU. Tyto nové prvky mají svůj právní základ jak v sekundárním právu EU, tak v mezivládních smlouvách stojících mimo právní rámec EU. Jedná se zejména o hospodářskou koordinaci v rámci tzv. evropského semestru, nová fiskální pravidla, zavedení fondů finanční pomoci pro státy eurozóny či vytvoření nových prvků dohledu a systému řešení krizí v bankovním sektoru ve formě bankovní unie.

Další konsolidace architektury HMU se do určité míry úzce dotýká plnění podmínek nezbytných pro vstup do eurozóny ze strany členských států EU. Státy EU dnes stojící mimo eurozónu jsou tak kromě plnění konvergenčních kritérií nezbytných pro vstup vázány rovněž celou řadou těchto „nových pravidel.“⁸ S ohledem na jisté zkušenosti s nestabilitou finančního sektoru a nevyrovnaným stavem veřejných financí v některých státech eurozóny v minulosti si dnes členové eurozóny uvědomují, že v rámci zachování stability eurozóny jako celku nelze ustupovat z plnění daných konvergenčních kritérií za účelem urychleného rozšíření eurozóny, tak jak tomu bylo v minulosti.⁹ Nejedná se přitom pouze o samotná nominální kritéria pro vstup do eurozóny, ale rovněž o plnění požadavků na stabilitu národního finančního sektoru, stejně jako kvalitu národních institucí a správy, efektivitu a nezávislost justičního systému či boj s korupcí a praním špinavých peněz.

Tyto nové podmínky úzce souvisejí s vytvořením bankovní unie na úrovni eurozóny. Země žádající o vstup do eurozóny musí od listopadu 2014 dle pravidel ECB, a to nejpozději v den jejich vstupu do eurozóny, rovněž vstoupit do Jednotného mechanismu dohledu (dále jen SSM) v rámci bankovní unie. V tomto ohledu se na ně začnou vztahovat všechna práva a povinnosti týkající se mechanismu dohledu včetně účasti a příspěvků do jednotného fondu pro řešení krizí (dále jen SRF). V zájmu zajištění stability evropského bankovního sektoru může být členský stát EU před svým vstupem do SSM vyzván k provedení reforem svého bankovního a finančního sektoru a k tzv. navázání úzké spolupráce s ECB. ECB rovněž před vstupem daného státu do SSM provede u jeho bankovního sektoru testování odolnosti, tzv. stress-testing.

7 Od prosince 2011, kdy byla přijata legislativa upravující správu ekonomických záležitostí na úrovni EU.

8 Konstantinova A, 2018.

9 Např. v případě Řecka.

Státy stojící mimo eurozónu mají možnost vstoupit do úzké spolupráce s ECB, a tedy do SSM, aniž by měly intenci ve stejný okamžik vstupovat do eurozóny. Zatím tento postup nezvolil žádný ze současných nečlenských států eurozóny. Bulharsko se nicméně v červenci 2018 politicky zavázalo tento postup započít, a to v intencích svého zájmu vstoupit v průběhu několika let do eurozóny (viz kapitola k Bulharsku).

Nedávno zaznamenaný případ nestability bankovního domu střední velikosti v relativně novém členském státě eurozóny¹⁰ do jisté míry ospravedlňuje požadavky ze strany představitelů eurozóny na zájemce o přijetí společné měny týkající se zajištění stability jejich finančního sektoru a fungujícího institucionálního rámce. To by mělo být učiněno ještě před jejich samotným vstupem do eurozóny a do SSM, respektive před navázáním úzké spolupráce s ECB. Má-li stát vstoupit do eurozóny a bankovní unie, a to nejpozději současně, přičemž existují-li objektivní nedostatky ve fungování jeho bankovního sektoru, je v zájmu jak členů eurozóny, tak samotného členského státu uvažujícího o členství v eurozóně tyto nedostatky před vstupem do bankovní unie a eurozóny napravit.

1. 1. 3. Dosažení dostatečné úrovně reálné konvergence

Z právního hlediska je plnění konvergenčních kritérií ustanovených v Maastrichtské smlouvě stěžejní pro rozhodnutí o přijetí daného členského státu do eurozóny. S ohledem na neblahé zkušenosti s finanční nestabilitou některých států eurozóny, jež se projevíly během dluhové krize, vyvstává legitimní otázka, zda je plnění podmínek nominální konvergence samo o sobě dostatečnou zárukou pro zajištění vysokého stupně udržitelné konvergence ze strany členského státu vstupujícího do eurozóny. Krize eurozóny mimo jiné odhalila celou řadu nedostatků dnešní struktury HMU a vedla k uvědomění, že její současný nedokončený stav má důsledky pro dosahování stability na úrovni členských států eurozóny jako celku. Eurozóna ve své současné formě není optimální měnovou oblastí (tzv. OCA), která by se efektivně vyrovnávala s asymetrickými šoky. Jak se ukazuje, členství v ní nevede v dostatečné míře k takové konvergenci mezi členskými státy, která je předpokladem stírání rozdílů v odlišných úrovních jejich ekonomické vyspělosti a konkurenceschopnosti.¹¹

Z tohoto hlediska se jeví jako zásadní, aby stát uvažující o vstupu do eurozóny byl na tento krok v zájmu zajištění udržení si své konkurenceschopnosti mezi zeměmi platícími eurem dostatečně ekonomicky připraven. K tomu je potřeba dosažení určité nezbytné úrovně strukturální a reálné konvergence na národní úrovni, zejména tedy růstu HDP na obyvatele a produktivity práce směrem k hodnotám eurozóny. Samotný vstup do eurozóny není právně podmíněn úrovní reálné konvergence a ekonomické vyspělosti státu, navíc pro přijetí eura státem neexistuje žádný předem

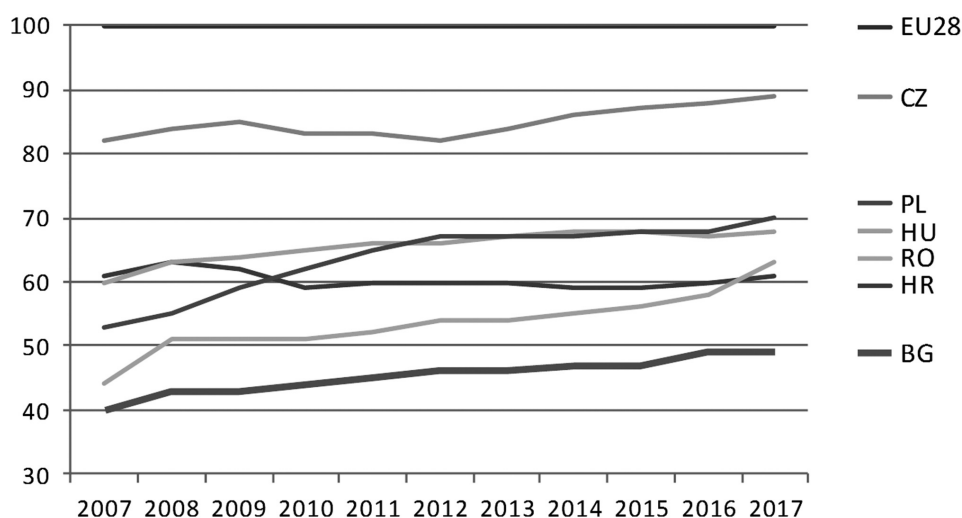
10 Úpadek lotyšského bankovního domu ABLV v únoru 2018 s podezřením amerických úřadů na praní špinavých peněz.

11 Baldwin, 2015.

daný termín.¹² Evropská komise však považuje jistou interní kalibraci ze strany adepta na cestě k euru za žádoucí. Rozhodnutí o vstupu země do eurozóny je závislé jednak na plnění konvergenčních kritérií a následném souhlasu evropských institucí¹³ a také na intenci daného členského státu do eurozóny vstoupit v momentně, kdy je na tento krok sám dostatečně připraven.

Členské státy stojící mimo eurozónu mají tedy dostatečný prostor k tomu, aby se na přijetí eura v dlouhodobém horizontu zejména ekonomicky připravily. Je v jejich nejlepším zájmu provést na národní úrovni nezbytné kroky a strukturální reformy, jejímž výsledkem bude dostatečná tržní integrace s eurozónou a strukturální stabilita národního hospodářství, která povede v dlouhém období k dosažení prostředí podporujícího udržitelnou konvergenci směrem k zemím eurozóny. Tento proces, jenž obvykle přesahuje délku jednoho volebního období, vyžaduje jasnou politickou shodu a odhodlání napříč veřejným sektorem na systematickém provádění kroků za účelem přípravy státu na přijetí společné měny.¹⁴ Nastavení předpokladů pro dosahování dlouhodobě udržitelné reálné konvergence státu směrem k eurozóně ještě před jeho samotným vstupem je zásadní rovněž pro jeho další přibližování se průměru eurozóny již z pozice jejího člena. Jakmile se totiž stát stane členem eurozóny, výrazně se sníží jeho možnosti, jak se vyrovnávat s vnějšími nerovnováhami, jež mohou vznikat z důvodu nízkého příjmu země na obyvatele při nedostatečném zvyšování jeho konkurenceschopnosti.¹⁵

Graf 1 – Úroveň ekonomické vyspělosti vybraných členských států EU k průměru EU28 (% HDP na obyvatele v PPS), EU28 = 100 %, 2007-2017

Zdroj: Eurostat.

12 Evropská komise, 2014.

13 ECB A, 2018.

14 Kohútiková, 2017.

15 Daianu, 2017.

Bulharsko, Chorvatsko a Rumunsko se řadí v dnešní EU28 dle úrovně příjmů na obyvatele mezi nejméně vyspělé státy. Bulharsko je přitom z těchto tří zemí nejchudší. Úroveň růstu jejich ekonomické vyspělosti k průměru EU28 má zejména od vstupu do EU vrůstající tendenci v důsledku tzv. procesu dohánění (catching up). Vezmeme-li však v potaz, že všechny tři země projevily snahu o přistoupení do eurozóny ve střednědobém horizontu, je diskutabilní, zda je jejich růstový potenciál dostatečný pro zajištění určité žádané úrovně ekonomické konvergence směrem k eurozóně v tomto období.¹⁶ I přesto, že zejména v posledních třech letech všechny tři ekonomiky rostou výrazným tempem,¹⁷ je úroveň jejich HDP na obyvatele k průměru EU v porovnání s ostatními zeměmi střední Evropy, jež stojí rovněž mimo eurozónu, stále výrazně nižší (viz graf 1). Členské státy, o které se eurozóna v poslední dekádě rozšířila, dosahovaly při svém vstupu do ní úrovně ekonomické vyspělosti přesahující 70 % HDP¹⁸ vůči průměru EU (s výjimkou Lotyšska).¹⁹ S ohledem na současnou úroveň ekonomické vyspělosti Bulharska, Rumunska a Chorvatska a rovněž s přihlédnutím k tomu, že Bulharsko a Rumunsko jsou v porovnání s baltskými státy relativně velkými zeměmi s vysokou mírou regionálních disparit, se jeví jisté zvýšení jejich ekonomické úrovně ještě před vstupem do eurozóny jako žádané. Potřeba zvýšení hospodářské kompatibility s eurozónou je v těchto zemích na politické úrovni vnímána a veřejně debatována.^{20 21}

1. 2. Nové reality v kontextu snah o vstup do eurozóny

Započetí hlubší diskuse o možném vstupu Bulharska, Rumunska a Chorvatska do eurozóny má mimo jiné i souvislost s novou politickou realitou, jež na úrovni Evropské unie nastala v pokrízovém období a nabrala na síle zejména v posledních dvou letech. Otevřeně se debatuje o tom, že státy, které stojí mimo eurozónu a nemají intenci do ní vstupovat, mohou v této nové realitě ztratit část své vyjednávací váhy. Členství v eurozóně bývá v tomto ohledu vnímáno ze strany určitých politických představitelů zemí stojících v současnosti mimo eurozónu jako jistá záruka udržení se v hlavním integračním proudu EU, tzv. jádru EU.²² Nový vývoj na úrovni EU navíc značně přispívá k dalším politicky vyhraněným debatám o pozici v „jádro“ vs. na „periferii“ EU.²³

16 Ibid.

17 Reálný růst HDP se pohybuje v průměru okolo 3 %, přičemž Rumunsko zaznamenalo v roce 2017 jednu z nejvyšších hodnot v EU, 6,9 %. Bulharsko poté 3,6 % a Chorvatsko 2,9 %.

18 Eurostat A, 2018.

19 Při svém vstupu do eurozóny dosahovaly následující státy této úrovně HDP na obyvatele k průměru HDP EU: Slovinsko 87 % (2007), Slovensko 71 % (2009), Estonsko 71 % (2011), Lotyšsko 63 % (2014) a Litva 75% (2015).

20 Vláda HR A, 2018.

21 Vláda RO A, 2018.

22 Vláda HR, 2017.

23 Mische, 2018.

EU dozná zásadních změn po odchodu Velké Británie z ní (tzv. brexit).²⁴ Brexit zapříčiní podstatnou změnu rozložení sil členských států v Radě EU, a to zejména s ohledem na země stojící mimo eurozónu. Odchodem Velké Británie z EU dojde ke změně rovnováhy členských států při hlasování o legislativních návrzích kvalifikovanou většinou (QMV)²⁵ a dosahování tzv. blokační menšiny.²⁶ Již dnes je 19 členských států eurozóny schopno dosáhnout bez problému kvalifikované většiny, jelikož reprezentují 66,65 % obyvatel Unie. Brexitem se nepoměr mezi členy eurozóny a státy stojícími mimo ni dále prohloubí. Státy eurozóny dosáhnou kvalifikované většiny snáz, jelikož budou reprezentovat za jinak nezměněných podmínek hlasovacího systému 76,42 % obyvatel Unie. Tento stav znamená pro státy stojící vně eurozóny snížení jejich váhy při hlasování (či při intenci zablokovat jednání) zejména o návrzích týkajících se HMU.²⁷

Státy stojící mimo eurozónu jsou již dnes pod rizikem jisté politické marginalizace v důsledku intenzivní debaty o budoucnosti EU, která se do velké míry týká právě posilování role eurozóny. Ať už jde o snahu prohloubit HMU,²⁸ vyjednávání víceletého finančního rámce EU pro období po roce 2020 či počáteční diskuse o vytvoření samostatného rozpočtu pro eurozónu,^{29 30} je předvídatelné, že státy stojící mimo eurozónu dosáhnou jen omezených možností, jak tato politická témata reálně ovlivnit. S ohledem na uvědomění si, že současná podoba HMU není zcela ideální,³¹ přičemž má stále daleko k úplné hospodářské a měnové unii,³² se dá předpokládat, že snaha o další konsolidaci architektury HMU bude probíhat i nadále. Debata o budoucnosti EU se již rozběhla, nicméně je do značné míry stále utlumena vyjednáváním brexitu a hledáním řešení migrační krize. V současnosti jsou k vyjednávacímu stolu o budoucnosti HMU a eurozóny zvány všechny členské státy (tj.

24 Brexit nastane nejpravděpodobněji 29. 3. 2019.

25 Používá se při přijímání návrhů legislativy Radou EU v rámci řádného legislativního procesu. Touto formou rozhodování se přijímá téměř 90 % veškeré legislativy EU. K dosažení QMV v Radě je potřeba, aby pro daný návrh hlasovalo nejméně 55 % členských států reprezentujících alespoň 66 % obyvatelstva EU.

26 Možnost zablokovat rozhodnutí v Radě EU, o němž se hlasuje kvalifikovanou většinou. K jejímu dosažení je zapotřebí čtyř členských států reprezentujících 35 % obyvatelstva Unie.

27 Rada EU A, 2018.

28 V současné době je možno fakticky mluvit zejména o měnové unii EU, jelikož hospodářská unie v pravém slova smyslu na úrovni EU stále neexistuje, i když její základní prvky jsou postupně budovány v rámci správy ekonomických záležitostí EU a dalších iniciativ. Prohlubování hospodářské a měnové unie předpokládá dobudování bankovní unie, vytvoření Evropského měnového fondu transformací ESM, ustanovení úvěrové linky pro ESM či vytvoření jednotné pojistky pro SRF v rámci ESM. Úplná HMU nutně znamená převedení fiskálních politik jednotlivých členských států na evropskou úroveň a vytvoření jednotné fiskální politiky EU. Tento krok se však z politického hlediska alespoň dnes jeví jako velmi nepravděpodobný.

29 Vláda DE, 2018.

30 Ten může být podřazen dle nedávného vyjádření Angely Merkelové pod nový víceletý finanční rámec.

31 Tento stav byl definován samotnými evropskými institucemi již ve Zprávě pěti předsedů.

32 Evropská komise A, 2017.

EU27),³³ tedy i ty stojící mimo eurozónu. Je však otázkou, jak dlouho má tento inkluzivní formát³⁴ vyjednávání potenciál vydržet, zejména s ohledem na předpokládané zintenzivnění debaty o budoucích hospodářsko-monetárních otázkách v nadcházejících měsících. Členské státy, které jasně deklarují svůj politický zájem na vstupu do eurozóny, budou z pohledu politických zástupců států platících společnou měnou legitimovány k účasti na debatách o budoucnosti HMU a eurozóny jistě více, než ty, jež přijetí společné měny nepovažují za svou střednědobou prioritu.

1. 2. 1. Postoj evropských institucí k rozšiřování eurozóny

Rozdělení členských států na ty, jež jsou součástí eurozóny, a ty stojící mimo ni je vnímáno jako jedna ze zásadních sil vedoucích k existenci a vytváření tzv. „vícerychlostní Evropy“.³⁵ Evropská komise si je tohoto stavu vědoma, i proto se snaží vytvořit pro členské státy stojící mimo eurozónu takové podmínky, které by jim napomohly v krocích nutných k vytvoření předpokladů pro přijetí společné měny.³⁶ V návrhu víceletého finančního rámce, jenž se odkazuje na balíček k prohlubování hospodářské a měnové unie, Komise navrhuje ustanovení nových rozpočtových nástrojů zacílených na stabilizaci eurozóny a konvergenci zemí stojících mimo společnou měnu k ní.³⁷ Předmětem návrhu nařízení o zřízení programu na podporu reforem³⁸ je tedy mj. návrh na vytvoření tzv. konvergenčního nástroje s cílem poskytnout státům mimo eurozónu se zájmem přijmout euro finanční a technickou podporu při nutných reformách.³⁹ Čerpání této pomoci je v návrhu podmíněno činěním „prokazatelných kroků k přijetí společné měny v daném časovém období“ ze strany adeptů na společnou měnu.⁴⁰ V tomto ohledu je třeba konstatovat, že se jedná o pouhý návrh Komise, o jehož znění v současnosti členské státy jednájí. Ty se k takovéto iniciativě stavějí zatím spíše pozitivně, nicméně některé jsou k ní ostražitě a požadují určité změny návrhu.

Na úrovni evropských institucí panuje viditelná podpora toho, aby společnou měnu v delším časovém horizontu přijaly všechny členské státy EU,⁴¹ nicméně za předpokladu, že tyto země do-

33 EU27 označuje všechny členské státy Unie bez Velké Británie.

34 Na vyjednávání jsou zvány rovněž členské státy stojící mimo eurozónu.

35 Dabrowski, 2017.

36 Projev předsedy Komise Junckera ke Stavu Unie v roce 2017.

37 Nástroje jsou součástí návrhu nařízení o zřízení programu na podporu reforem.

38 Evropská komise A, 2018.

39 Evropská komise B, 2018.

40 Prokazatelnými kroky v tomto kontextu se rozumí zaslání formálního dopisu vlády členského státu Komisi s jasným závazkem přijmout v uváženém a definovaném časovém období euro, prokázání důvěryhodného časového plánu k přijetí eura a dále rovněž provádění konzultací s Komisí o uskutečnění konkrétních kroků zacílených na úspěšné členství v eurozóně, a to včetně kroků vedoucích k plnému souladu národní legislativy s požadavky unijního práva včetně těch vyplývajících z bankovní unie.

41 Kromě těch, jež mají tzv. opt-out.

sáhnou pokroku, zejména pokud jde o reálnou konvergenci.⁴² Některé členské státy eurozóny se přitom k jejímu dalšímu rozšiřování v současné době stavějí spíše skepticky.⁴³ V konečném důsledku jsou to právě samotné členské státy eurozóny a další evropské instituce, které dávají souhlas se vstupem země do ERM II a následně do eurozóny. I proto je kladení si podmínek z jejich strany na adepty o euro do určité míry pochopitelné. Otázkou je, jak striktní by tyto podmínky měly být. Na jedné straně je totiž potřeba brát v potaz to, že nebude-li zájemce o společnou měnu dostatečně na vstup připraven, může být eurozóna jako celek po jeho vstupu v důsledku příští ekonomické krize vystavena riziku nestability. Z druhé stránky věci je nutno pochopit, že překonání překážek k dosažení určitého stupně konvergence není krátkodobou záležitostí a bude vyžadovat určitou shovívavost. Tato dvojsečnost proto právem vzbuzuje jak politickou, tak ekonomickou debatu o tom, kdy a za jakých podmínek načasovat vstup daného státu do eurozóny.

42 Strupczewski A, 2018.

43 Khan, 2018.

2. Pokrok Bulharska, Rumunska a Chorvatska na cestě ke společné měně

Všechny tři balkánské země, jež v období posledního roku vyjádřily zájem na zintenzivnění svých snah o přijetí společné měny euro, se již v minulosti pokoušely o stanovení termínu pro možný vstup do eurozóny. Ať už vzhledem k politickým nebo hospodářským okolnostem daná předsevzetí prozatím nebyla naplněna. Vývoj posledních několika měsíců, kdy dochází na úrovni eurozóny k debatám o její budoucnosti a dalšímu prohlubování HMU, byl využit ze strany Bulharska, Rumunska a Chorvatska k zintenzivnění kroků, které by měly vést k přijetí společné měny nejdříve v horizontu 3–7 let, a to dle pokroku dosaženého ze strany jednotlivých zemí. Míra pokroku a cíle stanovené na úrovni jednotlivých zemí se však odlišují. Cílem této kapitoly je tedy shrnout pokrok daných zemí činěný za účelem jejich přijetí do eurozóny. Vzhledem k tomu, že Bulharsko již projevil na úrovni EU zájem o vstup do ERM II, je této zemi věnována větší pozornost.

2. 1. Bulharsko

Bulharsko vstoupilo do Evropské unie v roce 2007. Od počátku členství v EU se bulharská politická reprezentace zasazuje o vstup země do eurozóny a do Schengenského prostoru. Již několikrát bylo v zemi na politické úrovni stanoveno cílové datum.⁴⁴ To však bylo vzhledem k neplnění podmínek nezbytných ke vstupu do eurozóny a nepříznivé hospodářské situaci vzniklé během hospodářské a dluhové krize postupně odkládáno. I přes dlouhodobou politickou snahu Bulharsko do dnešního dne zcela nesplňuje nominální podmínky pro to, aby mohlo být do eurozóny přijato. Zintenzivnění diskuse o budoucnosti EU a možných krocích v prohlubování HMU posledních měsíců stálo do jisté míry rovněž za obnovením národního politického diskurzu o otázce možnosti vstupu země do eurozóny. Ten kulminoval během roku 2018.

2. 1. 1. Diskuse o vstupu do ERM II a eurozóny

V lednu 2018 Bulharsko přebralo předsednickou funkci v Radě EU, přičemž při této příležitosti oznámilo, že po skončení své vedoucí role v červnu 2018 požádá o vstup do ERM II a bude rovněž usilovat o vstup do Schengenského prostoru.⁴⁵ Tento postoj našel podporu na národní úrovni napříč politickým spektrem a bulharská politická reprezentace započala vyjednávání o této skutečnosti s evropskými institucemi. Tamní vláda předpokládala, že v případě úspěšného vstupu do ERM II již během roku 2018 by se mohla země připojit k eurozóně do dvou let, tedy v roce 2020.

⁴⁴ Vláda definovala jako cílové datum pro vstup země do eurozóny rok 2010 a požádala o vstup do ERM II již v roce 2007. Tento termín však byl z důvodu neplnění ekonomických podmínek odkládán.

⁴⁵ Tamames, 2018.

V zájmu bulharské vlády byl současný vstup do eurozóny a bankovní unie, nicméně po interních jednáních eurozóny, respektive Euroskupiny, s Bulharskem premiér Borisov již v dubnu 2018 oznámil, že Bulharsko bylo vyzváno ze strany Euroskupiny a ECB vstoupit nejprve do bankovní unie (tzn. navázat úzkou spolupráci s ECB) a až poté přistoupit k ERM II.⁴⁶ Toto rozhodnutí bylo učiněno na základě argumentů ECB, která požaduje po zemi učinit kroky, jež povedou k větší stabilizaci bankovního systému Bulharska a zlepšení institucionální správy v zemi.⁴⁷ Bulharský bankovní systém prošel v roce 2014 krizí, kdy došlo ke krachu čtvrté největší banky v zemi, ECB a některé státy eurozóny⁴⁸ proto trvají na dalším upevnění jeho základů. Ze strany bulharské politické reprezentace byl tento požadavek přijat vlažně s námitkami, že lídři eurozóny požadují dodatečné podmínky pro vstup do eurozóny.

V červnu 2018 proběhly diskuse Bulharska s evropskými institucemi o dalším postupu země na cestě do eurozóny, kdy následně v červenci obdržela tzv. cestovní mapu, jež stanovuje kroky, které je nezbytné splnit za účelem vstupu do ERM II a následného úspěšného přijetí eura. Samotná země se nechala slyšet, že s ohledem na pokrok v plnění téměř všech konvergenčních kritérií požádá do jednoho roku po učinění nezbytných reforem o vstup do ERM II a naváže tzv. úzkou spolupráci s ECB, čímž dojde k dalšímu posílení bankovního dohledu z vnějšku a započatí nezbytných opatření k členství v bankovní unii. Kromě toho země dále učiní kroky k posílení dohledu v nebankovním sektoru (zejména dohled nad pojišťovnami a penzijními fondy), bude pracovat na nedostatcích spojených s řešením insolvencí, a to včetně procesů s nimi spojenými na soudní úrovni. Dále rovněž posílí v souladu s právem EU svůj právní rámec pro boj s praním špinavých peněz a v neposlední řadě sjedná nápravu u neefektivní správy státem vlastněných podniků dle vodítek OECD.⁴⁹ V reakci na dané závazky učiněné Bulharskem je ze strany Euroskupiny na zemi kladena další podmínka, a to splnění reforem, které jsou Komisí sledovány v rámci mechanismu CVM.⁵⁰ Jedná se o reformy soudního systému a opatření proti korupci a organizovanému zločinu, které mají význam pro stabilitu a celistvost finančního systému v zemi. Kromě jiného je Bulharsko dle písemného vyjádření Euroskupiny a dalších institucí EU vázáno splnit další závazky v momentě svého přistoupení k ERM II s cílem zajištění udržitelné hospodářské konvergence země v době přijetí eura.⁵¹

46 Nikolov, 2018.

47 Konstantinova B, 2018.

48 Zejména tedy Německo a Nizozemsko.

49 Rada EU B, 2018.

50 Do Mechanismu spolupráce a verifikace (CVM) jsou zapojeny od svého vstupu do EU v roce 2007 Bulharsko a Rumunsko, které prozatím neučinily dostatečný pokrok v reformách soudnictví, v boji s korupcí a v boji s praním špinavých peněz. V posledním hodnocení z roku 2017 Evropská komise shledala, že ač jistého pokroku bylo dosaženo na úrovni obou zemí, ke splnění podmínek zatím nedošlo. Nedostatečné plnění podmínek CVM je rovněž jedním z důvodů, proč stojí obě země stále mimo Schengenský prostor.

51 Rada EU C, 2018.

Zvolený postup pro pokrok Bulharska k členství v ERM II je kompromisem. Bulharsko se dobrovolně zavázalo plnit podmínky, se kterými má dlouhodobě jisté problémy, a odhodlaně deklarovalo, že učiní všechny kroky pro to, aby do roka, tedy v červenci 2019, požádalo o vstup do ERM II a bankovní unie, respektive navázání úzké spolupráce s ECB, kdy může očekávat, že bankovní sektor země bude vystaven zátěžovým testům a analýze kvality aktiv ze strany ECB. To, zda bulharská strana splní do roka všechny své závazky a požadavky na ni kladené, je nejisté, zejména s ohledem na pomalý průběh naplňování reforem v rámci mechanismu CVM, jenž byl spuštěn již v roce 2007.⁵² V druhé řadě je ovšem rovněž nejasné, zda bude ECB a Euroskupině stačit dosažení pokroku v jednotlivých závazcích, či zda bude po Bulharsku dále požadováno plnění jiných závazků tak, jak je obecně uvedeno ve vyjádření členů Euroskupiny a ECB na oficiální dopis jim adresovaný z bulharské strany. Dohoda mezi Bulharskem a eurozónou je vnímána jako možnost pokroku Bulharska ve svém vlastním zájmu o kus dále k eurozóně. Samotná vláda v srpnu 2018 schválila akční plán k postupu do ERM II, ve kterém uvádí reformy, jež má v plánu během jednoho roku vykonat.⁵³ Dojde-li ke splnění požadavků a závazků stanovených v rámci dohody, mohlo by Bulharsko vstoupit do eurozóny nejdříve za tři roky.

Bulharsko je první zemí EU, která se, pokud vstoupí do eurozóny, stane automaticky členem bankovní unie fungující již plně na dvou pilířích – SSM a SRM.⁵⁴ Podmínky, k nimž se země při svých snahách o vstup do ERM II a eurozóny zavázala, jsou tedy jistým precedentem, jenž je způsoben radikální změnou architektury eurozóny po finanční a dluhové krizi. Zvolený postup na bulharské cestě do ERM II však rovněž odráží přetrvávající nedostatky v bankovním dohledu země, které se projevily zejména při krizi tamního bankovního sektoru v roce 2014. Stabilita bankovního sektoru jednotlivých zemí je přitom určujícím faktorem pro zachování stability a integrity bankovní unie jako celku a jen stěží lze očekávat, že členské státy eurozóny (taktéž členové bankovní unie) budou vědomě přehlížet u nově přistoupivších zemí existující nedostatky v jejich bankovním dohledu a dalších oblastech.⁵⁵ Závazky Bulharska na cestě do ERM II se ne nutně všechny dotýkají členství v bankovní unii, nicméně pokud budou řádně implementovány, povedou v první řadě ke zlepšení kondice země a k fungujícímu a otevřenému finančnímu systému.⁵⁶

52 Evropská komise B, 2017.

53 Krasimirov, 2018.

54 Nařízení o jednotném mechanismu řešení krizí nabylo účinnosti od 1. 1. 2016.

55 Některé státy eurozóny, jako např. Itálie, vykazují v rámci svého národního finančního sektoru výrazné problémy, přičemž stabilita bankovní unie jako celku může být skrze tyto národní nedostatky ohrožena. Ač je bankovní unie zatím nedokončená a její odolnost nebyla ještě zkoušená větší krizí, je ostražitost jejích členů při přijímání kandidátů s výrazným prostorem na nápravu ve svém bankovním sektoru přirozená a do jisté míry pochopitelná.

56 Lehmann, 2018.

Dle vyjádření Euroskupiny bude podobný přístup, jaký je aplikován na Bulharsko, vztažen i na ostatní státy uvažující o vstupu do ERM II, což je chápáno některými představiteli jako nebezpečný precedens.⁵⁷ Na jedné straně je tento postup možno vnímat tak, že nemá oporu v primárním ani sekundárním právu EU, přičemž vychází z integračního pokroku učiněného na úrovni eurozóny v posledních letech. Na straně druhé však rovněž takovým způsobem, že reflektuje nedostačující stav na úrovni určitého členského státu, který má politický zájem na vstupu do eurozóny a zavazuje se dobrovolně k jeho napravení v zájmu všech stran. Obavy ohledně toho, že podobný postup může být vztažen na přistoupení jiného členského státu k eurozóně, respektive do ERM II, mohou být oprávněné, nicméně je potřeba si uvědomit, že postup zvolený pro Bulharsko je odrazem jeho specifických nedostatků na straně fungování státu, ekonomiky a bankovního sektoru, které jiné státy uvažující o vstupu do ERM II nemusí nutně vykazovat, a proto pro ně bulharská cesta nemusí být předmětná.

2. 1. 2. Postoj členských států a evropských institucí k rozšíření eurozóny o Bulharsko

Vstup státu do eurozóny je potřeba vnímat jako ekonomický a politický proces. Důvody pro a očekávání z něj plynoucí se liší dle úhlu pohledu. Na jedné straně stojí splnění podmínek, jež je nezbytné pro dosažení určité očekávané úrovně nominální a reálné konvergence státu, tak aby daný stát mohl čerpat ekonomické výhody plynoucí z jeho členství v eurozóně a neohrožoval její stabilitu, na straně druhé může z politického hlediska pro daný stát znamenat pokrok v integračním procesu při dosažení vyššího integračního stupně. Rozšíření eurozóny o dalšího člena v době, kdy Velká Británie vystupuje z EU, může rovněž působit jako jeden z potřebných politických impulsů na úrovni EU k posílení důvěry v ni ze strany široké veřejnosti.

Evropská komise si je tohoto dvousečného chápání skutečností vědoma a snahy Bulharska o přistoupení k eurozóně z politického hlediska podporuje. Předseda Juncker sám v projevu o stavu Unie za rok 2017 naznačil politický zájem EU na přistoupení všech členských zemí do eurozóny,⁵⁸ avšak za předpokladu, že dané členské státy jsou na tento krok dostatečně připraveny. Dle jeho pozdějších vyjádření Bulharsko ještě nesplňuje všechny nezbytné podmínky.⁵⁹ Přístup Komise k Bulharsku je podobný jako ten, jenž zaznívá na úrovni Rady EU, a tedy takový, že postup k členství v eurozóně předpokládá kromě plnění nominálních podmínek rovněž udržitelnou úroveň hospodářské konvergence státu k eurozóně, a to včetně plnění podmínek pro dosažení stability bankovního sektoru daného státu.⁶⁰

57 Hampl, 2018.

58 Evropská komise C, 2018.

59 Strupczewski B, 2018.

60 Konstantinova A, 2018.

Na úrovni členských států je možné připojení Bulharska k eurozóně vnímáno více ostražitě, a to jednak z důvodu negativních zkušeností zaznamenaných během dluhové krize a potřeby dostatečné ekonomické připravenosti zájemce o vstup.⁶¹ Opatrný přístup k otázce vstupu Bulharska do ERM II a rovněž Schengenu je zjevný zejména ze strany Nizozemska⁶² a Německa.⁶³ Tyto státy jsou přesvědčeny, že Bulharsko musí na cestě do eurozóny učinit jednak dostatečné ekonomické reformy vedoucí k jeho trvalému hospodářskému přiblížení směrem k členům dnešní eurozóny, ale také reformy týkající se správy a veřejných institucí. Z jejich strany je kritizována především míra korupce v zemi, která je i přes řadu dříve přijatých opatření v Bulharsku stále velmi vysoká. Dle indexu vnímání korupce Transparency International za rok 2017 se právě Bulharsko řadí k nejhůře umístěným státům za celou EU28.⁶⁴

ECB se k myšlence vstupu Bulharska do eurozóny staví velmi opatrně. V tomto ohledu má pochyby zejména o udržitelnosti jeho dlouhodobé inflační konvergence směrem k eurozóně a rovněž o jeho institucionální připravenosti. Byla to právě ECB, která si vynuocovala navázání úzké spolupráce Bulharska s bankou v rámci bankovní unie ještě před jeho možným vstupem do ERM II. Bulharští političtí představitelé nicméně tuto myšlenku odmítli a prosadili si vstoupit do ERM II současně s navázáním úzké spolupráce s ECB.⁶⁵

2. 1. 3. Ekonomické aspekty v kontextu snah Bulharska o přijetí společné měny

V současnosti Bulharsko neplní všechna kritéria nezbytná pro vstup do eurozóny. V tomto ohledu se jedná zejména o nesoulad legislativy upravující nezávislost národní banky a zákaz monetárního financování s pravidly ECB a ESCB a dále podmínku členství v ERM II. Plnění kritérií cenové stability a konvergence dlouhodobých úrokových sazeb je uspokojivě dosaženo. Bulharsko zaznamenává zejména v posledních třech letech vysokou úroveň ekonomického růstu (přesahující 3 % HDP). Tento výsledek se mimo jiné odráží na plnění kritérií stability veřejných financí. Ty jsou již druhým rokem přebytkové. Veřejný dluh země ve výši 25,4 % je ve srovnání s eurozónou nízký, přičemž výhledově se předpokládá jeho další snižování.⁶⁶

Prozatímní neuspokojení podmínky dvouletého členství národní měny v ERM II je vnímáno jako formalita, která však bude do značné míry záviset na pokroku země v reformních krocích, ke kterým se Bulharsko zavázalo vůči evropským institucím. Bulharsko se ze všech tří balkánských zemí, které vyjádřily zájem o vstup do eurozóny, nachází ve zvláštním postavení, jelikož má pevně

61 Dabrowski, 2017.

62 Gotev, 2018.

63 Khan, 2018.

64 Transparency International, 2018.

65 Speciale, 2018.

66 Evropská komise D, 2018.

svázanou svou národní měnu lev s eurem v tzv. režimu currency board. Currency board byl započat v roce 1997 jako reakce na nestabilitu tamního finančního sektoru a hyperinflaci. Režim pevného kurzu k euru znamená, že monetární politika Bulharska je zcela ovlivněna tou, jež provádí ECB. Národní banka Bulharska tedy z tohoto hlediska pasivně sleduje kroky prováděné ECB,⁶⁷ přičemž nemůže využívat směnný kurz jako nástroj monetární politiky. Režim currency board rovněž fakticky znamená, že Bulharsko je ze všech tří balkánských zemí nejvíce monetárně svázáno s eurozónou. Vstoupí-li země jednoho dne do ERM II, nebude jí podmínka dodržení určité úrovně směnného kurzu své měny ve fluktuálním pásmu ERM II dělat problémy.⁶⁸ Následně při svém vstupu do eurozóny by země pravděpodobně přijala euro za již existujícího pevného kurzu národní měny k euru.

I přesto, že Bulharsko od svého vstupu do EU zaznamenalo výrazný pokrok ve svém ekonomickém vývoji, je země nejchudším státem EU, pokud jde o dosahovaný příjem na obyvatele. Ten v roce 2017 činil 49 % HDP na obyvatele v PPS k průměru Unie.⁶⁹ Úroveň spotřebitelských cen přitom dosáhla 46 % průměru států eurozóny. Napříč evropskými institucemi panuje z tohoto hlediska shoda, že Bulharsko na své cestě do eurozóny musí učinit další pokrok v dosažené úrovni reálné konvergence, která by měla být z dlouhodobého hlediska udržitelná. Pokrok v tomto aspektu napomůže stabilizování pozice země a rovněž při vyrovnávání se s monetární politikou ECB, která by měla být ideálně efektivní pro všechny členy eurozóny. Růst produktivity práce v Bulharsku reflektuje úroveň výše nominální odměny za práci,⁷⁰ nicméně mzdová úroveň v zemi je v porovnání s poměry v eurozóně stále velmi nízká. Vzhledem ke strukturálním nedostatkům na trhu práce a zápornému demografickému vývoji, který je dále prohlubován vysokým podílem odchodu obyvatel do zahraničí za prací,⁷¹ může být za daných podmínek pro zemi obtížné dosáhnout vyšší úrovně produktivity práce, jež má největší potenciál urychlit reálnou hospodářskou a příjmovou konvergenci země směrem k eurozóně. Tento stav je kromě jiného umocněn výraznými disparitami mezi jednotlivými regiony země. Reálná konvergence se tedy v tomto smyslu jeví jako dosažitelná spíše v průběhu dlouhého období.

Bulharská ekonomika jako taková je na eurozónu již dnes do značné míry navázána. Ekonomika je velmi otevřená s relativně vyšším podílem zahraničního kapitálu. Ten proudí do země právě převážně ze zemí eurozóny. Obchodní výměna s eurozónou v roce 2017 představovala 31 % celkového obchodu země. Lze předpokládat, že současné úzké provázání s eurozónou ve

67 Manchev 2005.

68 ECB A, 2018.

69 Eurostat B, 2018.

70 Evropská komise D, 2018.

71 Hope, 2018.

vzájemném obchodě by se po vstupu Bulharska do eurozóny dále posílilo, a to zejména v oblasti služeb a kapitálu. Bulharský finanční sektor je ze 77 % v zahraničním vlastnictví, přičemž má z velké části původ v eurozóně.⁷² Jeho stav vykazuje jistou nestabilitu, která je způsobena zejména vysokou úrovní nesplacených úvěrů. I z tohoto hlediska bylo Bulharsko Komisí v březnu 2018 zařazeno do procedury makroekonomických nerovnováh.⁷³ Bankovní sektor byl po krizi v roce 2014 upevněn, na čemž má jistou zásluhu i ukotvení měny v režimu currency board.⁷⁴ I přes tuto skutečnost vykazuje nadále slabá místa. Při testování jeho odolnosti byly identifikovány kapitálové nedostatky, další nedostatky jsou zřejmé v dohledu, a to jak nad bankovním sektorem, tak tím nebankovním. Členství státu v bankovní unii předpokládá participaci na společném dohledu a systému řešení krizí. Členský stát je tedy nucen úzce spolupracovat s orgány bankovní unie, které se spoléhají na efektivitu a kredibilitu národního soudního systému. Dle výsledků šetření CVM nicméně soudní systém v Bulharsku není ve zcela ideálním stavu a vyžaduje jisté reformy.⁷⁵ Z výše zmíněných důvodů jsou ze strany EU požadovány kroky, jež povedou k dalšímu upevnění finančního sektoru země včetně implementace souvisejících reforem, které zajistí posílení dohledu nad bankami.

Podmínky kladené na Bulharsko ohledně řady reforem a dosažení reálné konvergence bývají z některých stran označovány jako tzv. „čekárna na čekárnu,“⁷⁶ kdy jimi evropské instituce účelově mohou odkládat učinění rozhodnutí o vstupu země do ERM II.⁷⁷ Jak ukázala předchozí rozšíření eurozóny, země, jejíž měna je součástí ERM II, může před svým vstupem do eurozóny i nadále činit kroky vedoucí k posílení hospodářské a strukturální konvergence, přičemž období setrvání v ERM II nemusí být vždy nutně omezeno pouze na nezbytné dva roky. Dosažení dlouhodobě udržitelné úrovně reálné konvergence státu směrem k ekonomicky vyspělejšímu regionu eurozóny bude v případě Bulharska vyžadovat určitý čas. To samé platí pro vybudování potřebné institucionální kapacity v zemi. Má-li tedy eurozóna ve střednědobém horizontu politický zájem na svém dalším rozšíření, měla by situaci v zemi a její možnosti k pokroku při svém striktním postoji dostatečně reflektovat a projevit jistou ochotu s Bulharskem o jeho hospodářském a strukturálním stavu diskutovat. Nápomocen by zemi v tomto ohledu mohl být již zmiňovaný budoucí konvergenční nástroj na podporu států přistupujících k eurozóně.

72 Evropská komise D, 2018.

73 Enderlein, 2018.

74 Ivanova, 2018.

75 Evropská komise B, 2017.

76 Tímto je myšleno čekání na vstup do ERM II, který bývá hovorově mezi expertní veřejností označován jako „čekárna“ na euro.

77 TIC A, 2018.

2. 2. Rumunsko

Rumunsko vstoupilo do EU v roce 2007. Ze všech tří balkánských zemí je právě v Rumunsku EU vnímána nejvíce pozitivně. Jako přínosnou vnímá Unii 59 % občanů a 61 % vyjadřuje podporu hospodářské a měnové unii s eurem.⁷⁸ Tato relativně vysoká podpora, která v období po vstupu země do Unie dosahovala ještě vyšších hodnot, se do jisté míry rovněž odráží v zájmu politické reprezentace na přijetí společné měny. Od vstupu Rumunska do EU bylo již datum potenciálního připojení se země k eurozóně stanoveno na politické úrovni několikrát. I přes tuto skutečnost byla v minulosti stanovená data ze strany politické reprezentace postupně odkládána, a to jednak z důvodu neplnění konvergenčních kritérií, obav z dopadů finanční krize na eurozónu či uvědomění si národní banky země, že k přistoupení k eurozóně je zapotřebí, aby vůči ní země dosáhla vyšší reálné konvergence. V konvergenčním programu Rumunska pro roky 2015–2018 si vláda stanovila datum vstupu do eurozóny na rok 2019, a to se zásadním cílem zvýšení reálné konvergence země směrem k eurozóně ve formě dosažení více než 60 % HDP na osobu průměru Unie.⁷⁹ Vzhledem k časovému rámci nezbytnému pro setrvání v ERM II a neplnění dalších podmínek byl tento termín odložen. V roce 2017 se ministr zahraničních věcí země vyjádřil v tom smyslu, že očekává možný vstup Rumunska do eurozóny v horizontu pěti let, tedy kolem roku 2022.⁸⁰ Toto předběžné datum bylo v roce 2018 dále specifikováno.

2. 2. 1. Současná diskuse o vstupu do eurozóny

Ve svém novém konvergenčním programu pro roky 2017–2020 vláda nestanovila jasný termín pro vstup země do eurozóny, přičemž indikovala, že její trvalý závazek přijmout euro je důležitým bodem pro provádění rozpočtových, strukturálních a institucionálních politik, které povedou k reálné konvergenci země směrem k eurozóně. To předpokládá zvýšení konkurenceschopnosti země a snížení regionálních disparit a strukturálních problémů na trhu práce.⁸¹ Politická diskuse o prohlubování eurozóny na úrovni EU vedla ze strany rumunských politických elit k uvědomění si nutnosti přiblížit zemi k tzv. tvrdému jádru EU, a to zejména ve smyslu připojení země v dohledné době k Schengenskému prostoru a „ponechání si otevřených vrátek pro vstup do eurozóny”.⁸² Aktivní postoj tamní reprezentace v této věci reflektuje rovněž tu skutečnost, že Rumunsko bude v první polovině roku 2019 předsedat Radě EU. Již v průběhu roku 2017 byl na vládní úrovni započat proces vyhodnocování a technické přípravy na přijetí eura s cílem zjistit, jak dalece je země

78 Evropská komise E, 2018.

79 Vláda RO, 2015.

80 Stone, 2018.

81 Vláda RO B, 2018.

82 MZV RO A, 2017.

na proces vstupu do eurozóny připravena. Ze strany politických představitelů byl v tomto smyslu oceněn návrh Evropské komise na ustanovení konvergenčního nástroje pro technickou a finanční pomoc státům se zájmem o vstup do eurozóny.⁸³

Na zintenzivnění diskuse o možnostech přijetí společné měny v Rumunsku v určité dohledné době se do jisté míry podílela i otevřená komunikace Bulharska ve věci jeho zájmu požádat v červenci 2018 evropské instituce o vstup země do ERM II. Samo Rumunsko učinilo pokrok ve stanovení data k přístupu do eurozóny v březnu 2018, kdy byl ze strany kongresu vládnoucí sociálně demokratické strany PSD odsouhlasen rok 2024. Jedním z argumentů pro tento krok bylo další navázání země na jádro EU.⁸⁴ Ve snahách o posunutí země blíže ke společné měně byla následně na úrovni vlády založena komise pro vytvoření Národního plánu pro přechod na euro. Z pravidelných jednání této komise na meziministerské úrovni, kterých se účastní rovněž relevantní ekonomičtí odborníci, by měl do konce listopadu 2018 vzejít Národní plán pro přechod na euro. Ten bude určovat jednotlivé kroky pro dosažení nezbytného pokroku země na cestě do eurozóny a bankovní unie.⁸⁵ V minulosti, kdy země několikrát stanovila datum pro zavedení eura, nebyl podobný plán nikdy vytvořen. Existuje přesvědčení, že právě jasně specifikované a předem dané kroky pro postup ke společné měně, podobně jak v minulosti učinily jiné státy dnes platící eurem, mají Rumunsku pomoci a zavázat je k faktickému vykonání kroků nezbytných pro dosažení tohoto cíle.⁸⁶

Debata o možnostech a podmínkách zavedení eura v Rumunsku probíhá na expertní úrovni již několik let. Národní banka Rumunska k tomuto účelu založila v roce 2010 Výbor pro přípravu přijetí eura. Výbor působí do dnešního dne a slouží jako fórum k diskusi napříč rumunskými veřejnými i soukromými institucemi.⁸⁷ Národní banka k otázce zavedení eura v zemi v minulosti zastávala zdrženlivý přístup, kdy argumentovala, že země musí před vstupem do eurozóny nejprve učinit jistý pokrok v hospodářském přizpůsobení se eurozóně.

Ač se kroky rumunské vlády ve věci pokroku k přijetí eura jeví odhodlaně, je nutno konstatovat, že v současnosti nastavený termín potenciálního připojení země k eurozóně spadá až za rámec jejího volebního období. Stabilita vlády navíc vykazuje jistou míru volatility (od jejího složení v lednu 2017 vede zemi v pořadí již třetí premiér/ka). Je tedy otázkou, jak daleký pokrok vláda v přípravách na vstup do eurozóny učiní a jak velkou prioritou pro ni tento vstup s delším časovým odstupem zůstane. Zejména v poslední době se totiž vyrovnává s masivní vlnou kritiky ze strany občanů za přijímání kontroverzních změn zákonů v zemi.⁸⁸ Ze strany Evropské komise a Rady Evropy je navíc

83 MZV RO B, 2017.

84 Marinas, 2018.

85 Vláda RO C, 2018.

86 Melenciuc, 2018.

87 BNR, 2018.

88 TIC B, 2018.

vystavena kritice za způsob jmenování nejvyšších žalobců a vyvolávání tlaku na odvolání jiných vysokých činitelů.⁸⁹

2. 2. 2. Ekonomické aspekty v kontextu snah Rumunska o přijetí společné měny

Ze všech tří balkánských zemí EU vykazuje Rumunsko nejmenší kompatibilitu s referenčními hodnotami stanovenými maastrichtskými kritérii. Dle konvergenční zprávy Komise z března 2018 Rumunsko neplní kritérium cenové stability. Inlace v době šetření dosáhla úrovně referenční hodnoty 1,9 % a od té doby došlo navíc k jejímu výraznému zvýšení.⁹⁰ Z dlouhodobého hlediska převažuje v zemi v kategorii cenové stability výrazná volatilita. Ta byla zejména v letech 2015 a 2016 utlumena snižováním nepřímých daní. Kritérium veřejných financí je plněno, nicméně země se výrazně odchyluje od plnění pravidel Paktu stability a růstu. Vládní deficit dosahující 2,9 % má rostoucí potenciál zejména v důsledku expanzivní politiky státu, kdy je růst ekonomiky tažen zvyšováním veřejných platů a penzí. Podmínka pro plnění konvergence dlouhodobých úrokových sazeb rovněž překročila referenční hodnotu, přičemž úrokové sazby dosahovaly 4,5 %. Rumunsko z delší časové perspektivy vykazuje nejvyšší hodnoty dlouhodobých úrokových sazeb v EU28.⁹¹ V případě legislativní konvergence byl status centrální banky prozatím shledán jako nekompatibilní se statusem ECB, přičemž národní legislativa dále nevyhovuje podmínce zákazu monetárního financování. Rumunská měna lei není zařazena do ERM II, nicméně úroveň jejich fluktuací vyhovuje podmínkám stability směnného kurzu vůči euru.⁹²

Reálný ekonomický pokrok země od vstupu do EU je relativně vysoký vzhledem k procesu vyrovnávání hospodářské úrovně (catching up). V roce 2017 výkon ekonomiky země dosahoval 63 % HDP na obyvatele (v PPS) k průměru EU28⁹³ (v roce 2007 to bylo 44 % HDP na obyvatele).⁹⁴ Zejména v posledních třech letech země zaznamenala velmi vysoké tempo ekonomického růstu, který v roce 2016 dosahoval 4,8 % a v 2017 6,8 %, kdy se jednalo o nejvíce se rozvíjející ekonomiku v EU28. Tento vývoj je do jisté míry podpořen již několik let prováděnou expanzivní fiskální politikou vlády, jež se projevuje zvyšováním mandatorních výdajů a snižováním daní, zejména DPH. Vzhledem k vysokému růstu hospodářství, který se odráží rovněž na spotřebě a soukromých investicích, ekonomika v posledních letech reálně konvergovala (viděno skrze pokrok v dosažené úrovni hospodářského příjmu) k evropskému průměru. Vláda nadále s podobným tempem reálné konvergence počítá, přičemž předpokládá, že v roce 2020 by mohla reálná konvergence země

89 Paun, 2017.

90 Eurostat C, 2018.

91 ECB B, 2018.

92 Evropská komise D, 2018.

93 Průměr HDP na obyvatele v PPS pro EU28 představuje 100 % a pro eurozónu za 2017 106 %.

94 Eurostat A, 2018.

k evropskému průměru dosáhnout 70 %.⁹⁵ K avizovanému datu vstupu do eurozóny v roce 2024 by za přívnětivých hospodářských podmínek mohla úroveň hospodářského příjmu přesáhnout 70 % HDP na obyvatele (PPS) průměru EU28. Ekonomičtí experti i národní banka země považují za dostatečnou úroveň příjmové konvergence pro vstup Rumunska do eurozóny 75 % HDP na osobu průměru Unie.⁹⁶ Představitelé země si sami uvědomují, že dosažení určité vyšší úrovně jak reálné, tak strukturální a institucionální konvergence je nezbytným předpokladem pro vstup do eurozóny. Snížení rozdílu v dosažené ekonomické a strukturální úrovni země s eurozónou by mělo probíhat zejména skrze strukturální reformy, jež podpoří udržitelný růst ekonomického potenciálu⁹⁷ a mobilizaci kvalitních domácích a zahraničních investic podporujících produkci s vyšší přidanou hodnotu.⁹⁸

Limitujícím faktorem další konvergence může být stav trhu práce, který, ač vykazuje zlepšení promítající se do růstu mzdové úrovně, je silně ovlivněn nedostatkem kvalifikovaného personálu a vysokou mírou ekonomické migrace obyvatel do zahraničí.⁹⁹ Rychlejší tempo růstu mzdové úrovně posledních let (10 % v 2016, 16 % v 2017) ve srovnání s nižším růstem produktivity práce, která je stále relativně nízká (56,7 %) při srovnání s eurozónou,¹⁰⁰ má za následek nárůst nominálních nákladů na jednotku práce. Tento nárůst může mít vliv na dosaženou úroveň konkurenceschopnosti země, která dnes vykazuje jednu z nejnižších hodnot v EU28 hned po Chorvatsku a Řecku.¹⁰¹ Průměrná úroveň mezd v zemi i přes rychlý růst zůstává v porovnání s průměrem eurozóny stále nízká a působí tak jako konkurenční výhoda země při lákání zahraničních investic. Úroveň spotřebitelských cen dosahuje 51 % průměru eurozóny. Navzdory zjevnému hospodářskému pokroku posledních let se země stále potýká s markantními regionálními rozdíly a s nedostatkem veřejných investic zejména do infrastruktury, čímž jsou bržděny možnosti dalšího rozvoje. Struktura ekonomiky Rumunska je přitom stále značně odlišná od té, jež je běžná ve státech eurozóny. Tyto rozdíly se od vstupu země do EU značně vyrovnávají, nicméně i dnes je např. v sektoru zemědělství stále zaměstnáno téměř 30 % pracovní síly země.¹⁰²

Rumunsko je v obchodě a investicích s eurozónou vzhledem k velikosti země značně propojeno. Otevřenost v obchodu země se v roce 2017 pohybovala na 46 %. Podíl obchodu s eurozónou na HDP je stabilizován na 25 %, přičemž DE, IT a FR jsou v rámci eurozóny největšími obchod-

95 Vláda RO B, 2018.

96 Daianu, 2017.

97 Badircea, 2014.

98 Ibid.

99 Turp, 2018.

100 Úroveň hodinové produktivity práce v Rumunsku za zaměstnanou osobu k průměru EU28 = 100 %.

101 WEF, 2018.

102 Obucina, 2011.

ními partnery země. Příliv investic, jenž neustále od vstupu země do EU narůstá, má většinou původ v eurozóně (NL, AT, DE). Finanční sektor je do velké míry integrován s evropským a je pro něj charakteristická vysoká míra zahraničního vlastnictví. Bankovní sektor v zemi je ve srovnání se státy eurozóny relativně malý a z 61 % v zahraničních rukou. Většina vlastníků kapitálu v bankovním sektoru pochází z eurozóny. Úroveň euroizace je v zemi relativně vysoká. V roce 2016 probíhalo 45 % transakcí v eurech.¹⁰³ Rumunsko se nadále potýká s nedostatky v podnikatelském prostředí, což má do jisté míry neblahý vliv na stav investic v zemi. V mezinárodních žebříčcích se v hodnocení stavu podnikatelského prostředí umísťuje mezi posledními za EU28.¹⁰⁴ Situace je způsobena řadou skutečností, mezi něž patří zejména nedostatečná efektivita veřejné správy a justice, nízká kvalita infrastruktury, zvýšená míra korupce či nízká regulativní kvalita. Obdobně jako Bulharsko země figuruje v mechanismu CVM a již od roku 2007 se vyrovnává s naplňováním jednotlivých závazků, jejichž cílem je zlepšení kroků v boji s korupcí či zefektivnění práce soudnictví.¹⁰⁵ Jak ukazuje příklad Bulharska, bez výrazného pokroku zejména v oblastech, jež jsou sledovány v rámci mechanismu CVM, bude pro politické představitele země jen obtížné u evropských institucí vyargumentovat důvody přijetí země do ERM II.

2. 3. Chorvatsko

Již od vstupu do EU v červnu 2013 se na politické úrovni v Chorvatsku vede diskuse o zavedení společné měny. Zejména národní banka se staví k otázce přijetí eura od počátku velmi pozitivně, přičemž v minulosti předpokládala, že by země mohla vstoupit do eurozóny do tří let od vstupu do Unie.¹⁰⁶ Avšak vzhledem k tomu, že země neplnila potřebná kritéria pro vstup a eurozóna hledala řešení problémů dluhové krize, nebyly tyto plány realizovány. Finanční a dluhová krize se projevila silně rovněž v Chorvatsku. Recese v zemi trvala šest let, přičemž ekonomické oživení nastoupilo podstatně později než v jiných zemích střední a východní Evropy.¹⁰⁷ S ohledem na tento vývoj nebyla otázka přijetí společné měny zásadní politickou prioritou.

2. 3. 1. Současná diskuse o vstupu do eurozóny

Téma možného vstupu země do eurozóny nabylo na politické úrovni opět na prominenci ve druhé polovině roku 2017. Ze strany předsedy vlády bylo neformálně oznámeno, že se Chorvat-

103 Evropská komise D, 2018.

104 WEF, 2018.

105 Evropská komise C, 2017.

106 Thomson, 2013.

107 Allinger, 2018.

sko začne v roce 2018 připravovat na kroky, jež zemi ve středním časovém období dovedou do eurozóny. Vzhledem ke zlepšujícímu se hospodářskému prostředí a pozitivní míře konvergence země, bylo na politické úrovni nezávazně stanoveno datum pro možný vstup do ERM II, a to rok 2020.¹⁰⁸ V závislosti na pokroku v této oblasti političtí představitelé země předpokládají, že by se Chorvatsko mohlo stát členem eurozóny v průběhu 5 až 7 let.¹⁰⁹ Centrální banka v intenci započít přípravy, jež povedou ke vstupu země do eurozóny, premiéra plně podpořila.¹¹⁰ Od roku 2018 poté na úrovni státní správy a expertní veřejnosti probíhají jednání o potenciálních dopadech a nezbytných hospodářských krocích, jež musí být učiněny na národní úrovni, aby země dosáhla dostatečné sladění s eurozónou. V lednu 2018 vláda s centrální bankou představila Strategii pro přijetí eura jako oficiální měny v Chorvatsku,¹¹¹ která byla následně v květnu 2018 vládou řádně přijata.¹¹²

Vláda a centrální banka ve strategii uvádějí, že vstup Chorvatska do eurozóny má kromě jiného politický význam. Přijetí společné měny chápou jako strategický cíl, který má potenciál upevnit pozici země v integračním projektu a přispět k prohloubení a posílení integrace EU jako celku. Vláda se ve strategii zavazuje k provádění odpovědné hospodářské politiky, která přispěje ke splnění nezbytných kritérií, kromě jiného i k reálné a strukturální konvergenci vůči eurozóně. Dokument je chápán jako počátek veřejné diskuse o euru a rovněž započít dialogu s evropskými institucemi. Ve strategii jsou obsaženy analýza nákladů a přínosů zavedení eura, plánované kroky vlády vedoucí ke splnění podmínek pro přijetí této měny či detailní rozpis postupu jejího přijetí. Jasně přitom rezonuje uvědomění, že vstup do eurozóny nezávisí jen na plnění kritérií, ale je rovněž podmíněn souhlasem evropských institucí a politickou vůlí členů eurozóny k jejímu dalšímu rozšíření. I z tohoto hlediska není prozatím ve strategii definován oficiální cílový termín pro vstup země do eurozóny. Ten má vyplynout z dosaženého pokroku.¹¹³ Ze strany vlády bylo avizováno, že v jejím zájmu je, aby byl vstup do eurozóny spojen zároveň se vstupem do bankovní unie.¹¹⁴ Kdy a za jakých podmínek země vstoupí do bankovní unie, nicméně vyplyne z dalšího pokroku dosaženého na její cestě k euru.

Někteří členové chorvatské opozice přijetí eura v zemi odmítají, přičemž namítají, že takový krok by měl být rozhodnut občany v referendu.¹¹⁵ Premiér spekulace o referendu v této věci od-

108 Timu, 2017.

109 Morgan, 2018.

110 Ilic, 2018.

111 HNB A, 2018.

112 Vláda HR A, 2018.

113 HNB B, 2018.

114 Marini, 2017.

115 Parlament HR, 2018.

mítl. Z právního hlediska totiž neexistuje důvod pro vyhlášení referenda o přijetí společné měny.¹¹⁶ Pokrok země v otázce přijetí společné měny bude záviset zejména na tom, jak dalece bude vláda plnit reformní kroky, které si sama stanovuje jako úkol. V současnosti nastavená úzká spolupráce centrální banky s vládou v této věci je přitom předpokladem pozitivního vývoje.

2. 3. 2. Ekonomické aspekty v kontextu snah Chorvatska o přijetí společné měny

Chorvatsko do velké míry splňuje podmínky nominálních kritérií pro přijetí eura. U všech kategorií je na rozdíl od doby, kdy byla země silně zasažena důsledky finanční a dluhové krize, evidován v posledních letech stabilní vývoj. Země plní kritérium stability veřejných financí. V roce 2017 byla vůči ní ze strany Komise zrušena procedura nadměrného schodku. U veřejného dluhu, který dosahuje 78 % HDP, země vykazuje jisté nedostatky, nicméně jeho klesající trend je vyhovující. Relativně vysoký poměr zadlužení má za následek nadměrné makroekonomické nerovnováhy. Vláda v nedávné době přijala pokyny pro fiskální politiku na nadcházející roky, v nichž plánuje snižování veřejného dluhu až na úroveň 68,5 % do roku 2020.¹¹⁷ Kromě toho se zavázala k přijetí tzv. fiskálního kompaktu,¹¹⁸ avšak bez jeho části, která si mj. vynucuje snižování dluhu země.¹¹⁹ Ač účelnost tohoto kroku může být zpochybňovaná zejména s ohledem na potřebu konsolidace veřejných financí, přijetí fiskálního kompaktu představuje především politicky motivovaný krok s cílem vyslat jasný signál eurozóně. Pokud jde o další podmínky nominální konvergence, jak úroveň cenové stability, tak konvergence dlouhodobých úrokových sazeb jsou vyhovující. Kritérium legislativní konvergence je v případě Chorvatska jako jediné ze tří balkánských zemí vně eurozóny plněno.¹²⁰

Země nesplňuje podmínku členství své měny v ERM II. Podobně jako u Bulharska se Chorvatsko v případě nastavení svého směnného kurzu vymyká ostatním zemím. Chorvatská kuna je zavěšena na euro a národní banka uplatňuje přísně řízený režim plovoucího kurzu. Provádění monetární politiky centrální banky je v tomto ohledu velmi omezené, přičemž se řídí monetární politikou ECB. Jak národní banka, tak vláda země argumentují, že případné přijetí eura by bylo z tohoto specifického hlediska prospěšné.¹²¹

116 Z právního hlediska je Chorvatsko zemí stojící mimo eurozónu a vstupem do EU se zavázalo k přijetí společné měny. Podrobení otázky přijetí společné měny referendu tedy není právně předmětné. Vláda nicméně v otázce přijetí společné měny může rozhodnout o konání referenda, tak jak tomu bylo např. ve Švédsku, a výsledkem tohoto hlasování se řídit. V případě, že občané země zamítnou přijetí společné měny, nedojde ovšem k zániku podmínky jejího přijetí, nýbrž pouze k jejímu dočasnému odložení.

117 Hina, 2018.

118 Oficiální název zní Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii.

119 Pavlic, 2018.

120 Dle zprávy Komise, zpráva ECB tvrdí opak.

121 HNB B, 2018.

Od svého přistoupení k EU v roce 2013 vykazuje dosažená ekonomická úroveň Chorvatska k průměru EU obdobně stabilní vývoj, tedy 61 % HDP na obyvatele v PPS. Velkou roli na tomto vývoji sehrály důsledky finanční a dluhové krize v EU. Růst ekonomiky je v posledních letech relativně vysoký (3,5 % v 2016 a 2,9 % v 2017).¹²² Země vykazuje strukturální nedostatky, zejména pokud jde o tempo růstu celkové produktivity, které je jedno z nejnižších v EU. K vyrovnání se s těmito slabými místy je potřeba provést řadu strukturálních reforem, jež podpoří růst produktivity, příliv kvalitních investic alepší kvalitu podnikatelského prostředí. Téměř pětina (19,6 %) HDP země byla v roce 2017 tvořena příjmem z turismu,¹²³ jehož podíl na ekonomice se neustále zvyšuje. Tato závislost může být pro ekonomiku zejména za nepříznivých hospodářských podmínek limitujícím faktorem. Z pohledu dosažené úrovně konkurenceschopnosti země značně zaostává a je řazena mezi nejméně konkurenceschopné země EU28.¹²⁴ K podpoře růstu úrovně konkurenceschopnosti vláda plánuje provést reformy veřejné správy, soudnictví, systému vzdělávání a zvýšení efektivity řízení státních podniků.

I přesto, že situace na trhu práce doznala v letech 2016 a 2017 jistého zlepšení, aktivita na něm patří k nejnižším v EU28. Růst mzdové úrovně má vzrůstající tendenci a jde vesměs ruku v ruce s růstem produktivity práce. Cenová úroveň v Chorvatsku je relativně vysoká při porovnání s Rumunskem a Bulharskem. V roce 2017 její výše dosahovala 61 % průměru eurozóny.¹²⁵

Od vstupu země do EU došlo k její značné integraci s eurozónou v obchodních a investičních vztazích. Obchodní otevřenost v roce 2017 dosahovala 55 % HDP, avšak vzhledem k velikosti ekonomiky a úrovni sladění jejího hospodářského cyklu s eurozónou je tato úroveň stále relativně nízká. Poměr obchodu s eurozónou vykazuje 31 % HDP, přičemž největšími obchodními partnery jsou DE, IT, SI a AT. Příliv investic do země je limitován a soustředí se do určitých sektorů (zejména do bankovníctví, nemovitostí a maloobchodu), přičemž překážkou jeho zvýšení jsou nepříznivé podmínky v podnikatelském prostředí. Finanční sektor, do kterého proudí nejvíce investic zejména z eurozóny, je relativně dobře integrován. Bankovní sektor je z 90 % v rukou zahraničních vlastníků a je silně koncentrován. Většina vlastníků kapitálu v sektoru pochází z eurozóny.¹²⁶ Jeho dalšími specifiky jsou relativně vysoký podíl nesplacených úvěrů a vysoká míra euroizace. Celkem 75 % úspor a 67 % celkových dluhových závazků je již dnes, kdy země stojí mimo eurozónu, denominováno v eurech.¹²⁷ Centrální banka s ohledem na tento stav a omezený prostor pro výkon monetární politiky vnímá přijetí společné měny jako jistý stabilizační prvek a přirozený pokrok.

122 Eurostat D, 2018.

123 Thomas, 2018.

124 WEF, 2018.

125 Evropská komise D, 2018.

126 Ibid.

127 HNB A, 2018.

3. Veřejná podpora přijetí eura v Bulharsku, Rumunsku a Chorvatsku

Přijetí společné měny na úrovni státu představuje pro občany dané země změnu významného charakteru. Národní měna u celé řady z nich totiž evokuje příslušnost k národu a rovněž jistou úroveň národní suverenity. Euro, které vzniklo na politickém základě, je v tomto smyslu měnou umělou.¹²⁸ Postoj k jeho přijetí ze strany občanů je zpravidla ovlivněn celou řadou specificky národních okolností. Z historické zkušenosti lze vyzorovat, že občané členských států, jejichž národní měna vykazovala před přijetím eura jisté známky nestability, vnímali přechod na společnou měnu pozitivněji. Diskuse o přijetí eura v Lotyšsku, které vstoupilo do eurozóny v roce 2015, ukázaly, že negativní postoje vůči společné měně vycházejí zejména z jisté náklonnosti občanů k národní měně a rovněž ze strachu a nevědomosti.¹²⁹ Zcela zásadní pro překonání těchto aspektů na cestě k euru je včasná příprava na hladký přechod měn. Neméně důležitým krokem v této věci je informování veřejnosti o nové měně skrze několik informačních kanálů. Jak ukazují příklady minulých rozšíření eurozóny, veřejnost nejvíce důvěřuje informační kampani o aspektech přijetí společné měny vedené z úrovně národní centrální banky, evropských institucí a následně vlády.¹³⁰ Komunikační aktivity vedené v tomto smyslu by se měly opřít rovněž o soukromý sektor jako banky a spotřebitelské organizace, jelikož skrze ně je možno dále informačně obsáhnout různé názorové segmenty populace.

Podpora přijetí eura v zemích, které vstupovaly v minulosti do eurozóny, byla ovlivněna celou řadou okolností. Výrazný negativní vliv na vnímání společné měny u veřejnosti měla zejména finanční a dluhová krize eurozóny a její dopady. Několik měsíců před přijetím eura na Slovensku v roce 2009 vnímalo vstup země do eurozóny pozitivně 57 % (září 2008) Slováků, v případě Lotyšska bylo přijetí společné měny nakloněno 47 % (září 2014) obyvatel.¹³¹ Podpora hospodářské a měnové unie spolu s důvěrou pro společnou měnu v předmětných balkánských zemích, které v nedávné době deklarovaly politický zájem na vstupu do eurozóny, se od doby jejich připojení se k Unii vyvíjí dynamicky. Z grafu 2, který znázorňuje podporu veřejnosti pro hospodářskou a měnovou unii a euro, je patrný klesající trend zejména v případě Chorvatska a Bulharska. V těchto dvou zemích podpora hospodářské a měnové unie s eurem (až na výjimku mezi lety 2014 a 2015) permanentně klesá. Největší pokles je zaznamenán právě v době kulminace dluhové a finanční krize a krátce po ní. Situace v Rumunsku, jehož obyvatelstvo z vybraných tří zemí společnou měnu

128 Alespoň pro současné generace, které již nutně nemají přímou zkušenost s měnovými reformami a jinými změnami.

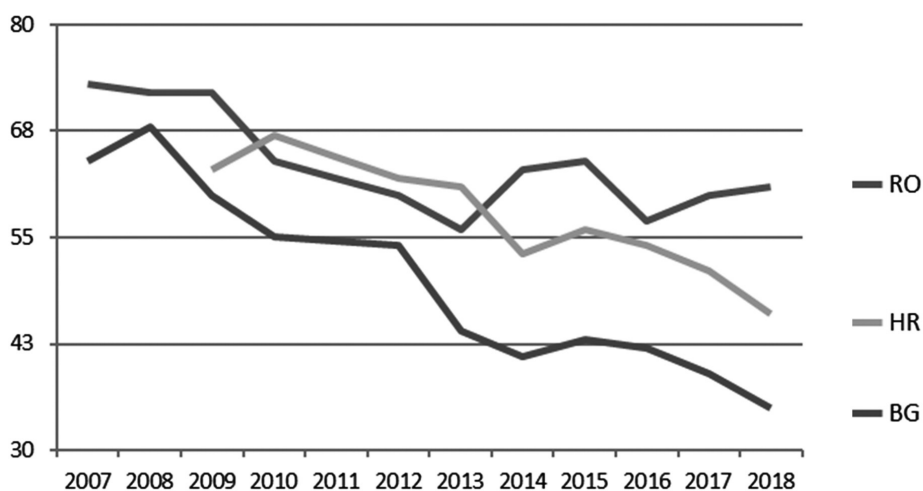
129 MZV LT, 2016.

130 Evropská komise, 2008.

131 MZV LT, 2016.

podporuje nejvíce, je odlišná v tom, že tamní podpora eura a hospodářské a měnové unie od roku 2016 konstantně roste. Tento vývoj může být spojený s tím faktem, že Rumuni mají tendenci věřit více evropským institucím (52 %), než těm národním.¹³² Projekt hospodářské a měnové unie s eurem podporuje v současnosti pouze 35 % obyvatel Bulharska (jaro 2018). V Chorvatsku společné měně vyjadřuje podporu 46 % obyvatel a v Rumunsku 61 % (jaro 2018). Vůbec nejnižší podpora eura v EU28, jež dosahuje 23 %, byla zaznamenána u obyvatelstva České republiky.

Graf 2 – Vývoj podpory veřejnosti BG, HR a RO pro hospodářskou a měnovou unii a společnou měnu euro v období 2007 – jaro 2018 (v % populace)

Zdroj: Evropská komise – Eurobarometr, jaro 2007–2018. Údaje za rok 2011 nejsou dostupné, jedná se tedy o průměr předchozího a následujícího roku.

Z podrobnějších šetření Evropské komise (duben 2018) vyplývá, že ve prospěch myšlenky přijetí společné měny v zemi v budoucnu je 69 % obyvatel Rumunska, 51 % Bulharska a 47 % Chorvatska. Tomu, že euro přinese zemi pozitivní důsledky, je nakloněno 54 % Rumunů, 43 % Bulharů a pouhých 37 % Chorvatů. Z provedených šetření dále vyplývá, že více než dvě třetiny dotazovaných v jednotlivých zemích jsou přesvědčeny o tom, že jejich země není v současnosti na přijetí eura připravena (69 % v RO, 74 % v BG a rovněž v HR). Relativně vysoký počet obyvatel má obavu z možného nepříznivého nastavení cen během procesu změny měn (71 % v RO, 81 % v BG a 83 % v HR).¹³³ Z výsledků zaznamenaných v jednotlivých šetřeních lze učinit závěr, že vlády všech tří balkánských zemí, které deklarují svůj zájem na vstupu do eurozóny v krátkém až středním období, by měly směrem k veřejnosti vést dlouhodobou informační kampaň o pozitivních aspektech eura a rovněž o tom, co by přijetí společné měny znamenalo pro národní hospodářství země a občany samotné.

¹³² Posirca, 2018.

¹³³ Evropská komise F, 2018.

Závěr

Během roku 2018 vyjádřili na politické úrovni představitelé tří členských států stojících mimo eurozónu zájem připojit se v horizontu několika let ke společné měně. Politická reprezentace Bulharska, Rumunska a Chorvatska tak učinila jak s úmyslem podpořit další hospodářskou integraci svých zemí na úrovni EU, tak v reakci na současný stav v EU. S odchodem Velké Británie z EU získají státy eurozóny větší vliv při určování budoucího směřování eurozóny a celé hospodářské a měnové unie. Navíc již došlo k započatí diskuse o budoucnosti EU, jež se mj. úzce dotýká budoucí podoby eurozóny a prohlubování hospodářské a měnové unie. V těchto nových souvislostech, kdy se na politické úrovni hovoří o větší integraci tzv. jádra EU, je cíl těchto států zůstat v pozici, ze které budou moci nově vznikající podobu eurozóny ovlivňovat, více než pochopitelný. Zájem z jejich strany na vstupu do eurozóny je tedy možno brát v kontextu těchto událostí jako jistou formu politického gesta potvrzujícího rovněž intenci zůstat v hlavním integračním proudu EU.

Podmínky pro přijetí společné měny doznaly v posledních letech v důsledku hospodářské a dluhové krize zásadních změn. Z právního hlediska je nutno pro vstup do eurozóny splňovat konvergenční kritéria. Ta se však v dnešním kontextu nově konsolidované architektury hospodářské a měnové unie jeví jako ne zcela dostatečná. Plnění konvergenčních kritérií představuje nominální konvergenci, nicméně na cestě k euru je žádoucí ze strany uchazeče rovněž dosažení určité úrovně hospodářského sladění s eurozónou ve formě hospodářské, strukturální a institucionální konvergence. Kromě toho nově vytvořené instituty jako bankovní unie dále předpokládají vykonání pokroku vedoucího ke stabilitě bankovního sektoru a k efektivnímu dohledu nad ním. Státy se snahou vstoupit do eurozóny se tak ocitají na mnohdy složité a dlouhodobé cestě k plnění závazků a podmínek, které by měly být primárně v jejich vlastním zájmu, jelikož povedou k jejich větší stabilitě.

Bulharsko, Rumunsko a Chorvatsko patří k nejhudším zemím EU. Stav jejich hospodářství je i přes pokrok učiněný zejména v posledních letech stále hluboce pod průměrem zemí eurozóny. I přesto, že jsou tyto země integrovány s eurozónou zejména v obchodních vztazích, vykazují slabiny především při lákání nových investic, které by stály za podnikatelskými aktivitami s vyšší přidanou hodnotou. Nedostatek soukromých a hlavně veřejných investic se podílí na stavu infrastruktury, přeneseně pak na trhu práce a v konečném důsledku i na úrovni dosahované produktivity práce. Ta je jedním z hlavních zdrojů dosažení reálné konvergence směrem k eurozóně. Ač má úroveň produktivity práce v těchto zemích rostoucí tendenci, je stále nízká, přičemž je na ni navázána hlavní konkurenční výhoda, kterou i přes výrazný růst zejména v posledních třech letech zůstávají nízké mzdy. Vlády těchto zemí si uvědomují potřebu dosažení dalšího pokroku v úrovni reálné konvergence směrem k eurozóně a zavázaly se v tomto smyslu k reformním krokům.

Pokrok ve zvyšování hospodářské úrovně, dosažené produktivitě práce a v konečném důsledku i konkurenceschopnosti bude mít určité trvání. V tomto kontextu bude tedy záležet zejména na motivaci samotných států k provádění reforem, nicméně rovněž na evropských institucích, pokud jde o míru jejich shovívavosti vůči úrovni dosaženého pokroku v přibližování se těchto zemí k eurozóně.

Ani jeden ze tří balkánských států nespňuje v období 2017/2018 všechny potřebné konvergenční podmínky pro přijetí eura. Nejbližší jejich plnění jsou Chorvatsko a Bulharsko. Kromě nevyhovění požadavku legislativní konvergence ze strany Bulharska ani jedna ze zemí v současnosti neplní podmínku členství v mechanismu ERM II. Účast v něm by jim přitom v budoucnosti neměla dělat větší problémy zejména vzhledem k již úzkému navázání jejich měn na euro. Rumunsko naopak v rámci plnění konvergenčních kritérií vykazuje více nedostatků, které mají dlouhodobější trvání.

Z politického hlediska prozatím učinilo největší pokrok na cestě k euru Bulharsko, které je rovněž státem s nejnižší ekonomickou výkonností v EU. Bulharská politická reprezentace požádala v létě 2018 evropské instituce o vstup do ERM II. Tento krok byl prozatím odložen s tím, že Bulharsko se zavázalo k plnění dodatečných podmínek, jež mají vést ke stabilizaci země v oblastech úzce souvisejících s členstvím v eurozóně. Bulharsko předpokládá, že opětovně požádá o vstup do ERM II za rok, tedy poté co splní závazky, které si samo po diskusi s evropskými institucemi předsevzalo. Zda se to stane, závisí zejména na pokroku ze strany země a na souhlasu evropských institucí. Rumunsko a Chorvatsko neformálně oznámily termíny pro svůj potenciální vstup do eurozóny, přičemž na úrovni obou zemí byla započata debata o přínosech a nákladech členství v ní. Obě země jsou na začátku procesu vedoucího k přijetí společné měny, v rámci kterého vypracovávají strategie na národní úrovni.

Veřejná podpora společné měny, která je stěžejní pro legitimitu jejího přijetí, vykazuje v předmětných balkánských zemích dlouhodobě spíše klesající tendenci. Zejména u Chorvatska a Bulharska je podpora eura ze strany veřejnosti od vstupu těchto zemí do EU rekordně nízká. Ze strany rumunské veřejnosti, která vnímá EU a její instituce z daných zemí nejpozitivněji, je podpora eura nejvyšší, přičemž obzvláště v posledních dvou letech roste. K možnosti přijetí eura a k jeho přínosům pro zemi se stavějí nejméně pozitivně Chorvati a dále Bulhaři. Ukazuje se přitom, že relativně velký počet občanů všech tří zemí má obavu z možného nevhodně nastaveného kurzu pro změnu národní měny za euro. Jakákoliv politická snaha o přijetí společné měny by tedy měla být řádně komunikována a vysvětlována směrem k veřejnosti, která by neměla mít o tak zásadním kroku pochyby.

Přijetí společné měny je procesem, který má vedle ekonomického charakteru zejména výraznou politickou dimenzi. Rozhodnutí o vstupu do eurozóny je činěno ze strany jak členského stá-

tu, tak evropských institucí. Vzhledem k negativním důsledkům, jež zanechaly finanční a dluhová krize na stavu evropské ekonomiky, se jeví být v zájmu evropských institucí a současných členů eurozóny především zachování její stability. Tento stav se nutně promítá rovněž do perspektivy dalšího rozšiřování eurozóny. Po zájemcích o členství v ní je vyžadován určitý pokrok ve formě sladění stavu jejich ekonomik a institucionální struktury. Zvyšování hospodářské konvergence států je přitom procesem, který má relativně dlouhé trvání. S ohledem na tuto skutečnost je nutné při rozhodování se o potenciálním rozšíření eurozóny zvážit jak politické, tak ekonomické konsekvence tohoto kroku. Ač se dnes jeví Bulharsko jako země s největšími vyhlídkami na členství, nemusí být nutně prvním z členských států, o který se dnešní základna eurozóny rozšíří. Stále více se totiž ukazuje, že určujícím předmětem debat o členství v eurozóně není otázka „kdy“, nýbrž „za jakých podmínek“.

Použité zkratky

AT – Rakousko

BG – Bulharsko

Brexit – vystoupení Velké Británie z EU

DE – Německo

ECB – Evropská centrální banka

ERM II – Mechanismus směnných kurzů EU

ESCB – Evropský systém centrálních bank

EU – Evropská unie

EU27 – Evropská unie bez Velké Británie

EU28 – všechny členské státy EU

FR – Francie

HMU – Hospodářská a měnová unie

HR – Chorvatsko

IT – Itálie

NL – Nizozemsko

OCA – Optimální měnová oblast

QMV – Hlasování kvalifikovanou většinou

RO – Rumunsko

SFEU – Smlouva o fungování EU

SI – Slovinsko

SRF – Jednotný fond řešení krizí

SSM – Jednotný mechanismus dohledu

Seznam použitých zdrojů

- ALLINGER, Katharina. Croatia on the road to euro adoption: Assessing the recent literature on exchange rate misalignments. Národní banka Rakouska [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: https://www.oenb.at/dam/jcr:db218d64-616f-44af-b1bb-66b7051d11bf/06_Konjunktur_aktuell_06_18_screen.pdf
- BADIRCEA, Roxana a Alina MANTA. Risk Factors in Euro Adoption by Romania. Financial Journal of Romania [online]. 2014 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://www.financejournal.ro/fisiere/revista/1906025281016-009.pdf>
- BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. Economics of European Integration. 5. McGraw Hill Higher Education, 2015
- BNR. The Committee for Preparing the Changeover to the Euro. Národní banka Rumunska [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://www.bnr.ro/The-Committee-for-Preparing-the-Changeover-to-the-Euro-17033.aspx>
- DABROWSKI, Marek. Euro-area enlargement: a new opening?. Bruegel [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://bruegel.org/2017/11/euro-area-enlargement-a-new-opening/>
- DAIANU, Daniel. Romania's Euro Area Accession: The Question is Under What Terms! Romanian Journal of European Affairs [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: http://rjea.ier.ro/sites/rjea.ier.ro/files/articole/RJEA_vol.17_no.2_dec.2017_art_1.pdf
- ECB B. Long-term interest rate statistics for EU Member States. Evropská centrální banka [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/stats/financial_markets_and_interest_rates/long_term_interest_rates/html/index.en.html
- ECB. FAQs on EU enlargement and Economic and Monetary Union (EMU). Evropská centrální banka [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/enlargement/html/faqenlarge.en.html>
- ENDERLEIN, Henrik. Should Bulgaria join the euro now? Delors Institut [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.delorsinstitut.de/en/all-publications/should-bulgaria-join-the-euro-now>
- EUROSTAT A. GDP per capita in PPS. Eurostat [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1>
- EUROSTAT B. National Accounts including GDP. Eurostat [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/data/main-tables>
- EUROSTAT C. HICP. Eurostat [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teicp000&language=en>
- EUROSTAT D. Real GDP Growth Rate in Volume. Eurostat [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115&plugin=1>

- EVROPSKÁ KOMISE A. Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the establishment of the Reform Support Programme. Evropská komise [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-reform-support-programme-regulation_en.pdf
- EVROPSKÁ KOMISE A. Reflection Paper on the Deepening of the Economic and Monetary Union. Evropská komise [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-emu_en.pdf
- EVROPSKÁ KOMISE B. Commission reports on progress in Bulgaria under the Co-operation and Verification Mechanism. Evropská komise [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4610_en.htm
- EVROPSKÁ KOMISE B. EU Budget: A Reform Support Programme and an Investment Stabilisation Function to strengthen Europe's Economic and Monetary Union. Evropská komise [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3972_en.htm
- EVROPSKÁ KOMISE C. Commission reports on progress in Romania under the Co-operation and Verification Mechanism. Evropská komise [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4611_en.htm
- EVROPSKÁ KOMISE C. Convergence criteria for joining the euro State of play for non-euro area Member States. Evropská komise [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/convergence-criteria-for-joining-euro_en.pdf
- EVROPSKÁ KOMISE D. Convergence Report 2018. Evropská komise [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip078_en.pdf
- EVROPSKÁ KOMISE E. Standard Eurobarometer 89. Evropská komise [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2180>
- EVROPSKÁ KOMISE F. Introduction of the euro in the Member States that have not yet adopted the common currency. Evropská komise [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2187>
- EVROPSKÁ KOMISE. Introduction of the euro in Slovakia. Evropská komise [online]. 2008 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/flash/yearFrom/1974/yearTo/2008/surveyKy/720>
- EVROPSKÁ KOMISE. The 2014 Convergence Report and Lithuania: frequently asked questions on euro adoption. Evropská komise [online]. 2014 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-391_en.htm

- GOTEV, Georgi. Rutte pours cold water on Bulgaria's Schengen and Eurozone dreams. Euractiv [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/mark-rutte-pours-cold-water-on-bulgarias-schengen-and-eurozone-dreams/>
- HAMPL, Mojmir. Potupná cesta do eurozóny. Česká Národní Banka [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2018/cl_18_180823_hampl_echo.html
- HINA. Croatia's public debt drops to €37.6 billion in May 2018. N1 [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://hr.n1info.com/a329234/English/NEWS/Croatia-s-public-debt-drops-to-37.6-billion-in-May-2018.html>
- HNB A. Prospective structural reforms in the path towards the euro. Národní banka Chorvatska [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://www.hnb.hr/en/-/na-putu-prema-euru-cekaju-nas-struktur-ne-reforme>
- HNB B. Strategy for the Adoption of the Euro in Croatia: Proposal. Národní banka Chorvatska [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2104255/e-strategy-for-the-adoption-of-the-euroin-Cro.pdf/9e02b33f-665a-46a9-a1b6-ac63f9af3c95>
- HOPE, Kerin. Bulgaria battles to stop its brain drain. Financial Times [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/51f1bd86-d6cc-11e7-ae3e-563c04c5339a>
- ILIC, Igor. Croatia central banker sees lasting benefits from joining euro. Euronews [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://www.euronews.com/2018/04/17/croatia-central-banker-sees-lasting-benefits-from-joining-euro>
- IVANOVA, Vania a Ekaterina SOTIROVA. Convergence Effects of Bulgaria's Membership in EU/Modelled on the Banking Sector. Globalbizsearch [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: http://globalbiz-research.org/France_Conference_2018_july2/docs/doc/1.%20Global%20Business,%20Economics%20&%20Sustainability_PDF/P830.pdf
- KHAN, Mahreen. Bulgaria's euro hopes dealt blow by the ECB. Financial Times [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/7eda46e0-5e78-11e8-ad91-e01af256df68>
- KOHÚTIKOVÁ, Elena. Národní konvent o EU: Budoucnost eurozóny a Česká republika. Konáno dne 10. 11. 2017
- KONSTANTINOVA A, Elizabeth. EU's Moscovici Urges Bulgaria Not to Rush With Euro Adoption. Bloomberg [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-04-27/bulgaria-needs-time-to-prepare-for-euro-area-moscovici-says>
- KONSTANTINOVA B, Elizabeth. Bulgaria Shifts on Euro Accession Plans After ECB Pressure. Bloomberg [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-06-12/bulgaria-seeks-to-join-erm-banking-union-simultaneously>

- KRASIMIROV, Angel. Bulgarian government approves roadmap to euro membership. Reuters [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-bulgaria-euro/bulgarian-government-approves-roadmap-to-euro-membership-idUSKCN1L717Z>
- LEHMANN, Alexander. Criteria for entry into the EMU and the banking union: the precedent from Bulgaria. Bruegel [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://bruegel.org/2018/08/criteria-for-entry-into-the-emu-and-the-banking-union-the-precedent-from-bulgaria/>
- MANCHEV, Tsvetan a Mincho KARAVASTEV. Economic and Monetary Union on the Horizon. Bulharská národní banka [online]. 2005 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_publication/discussion_2005_50_en.pdf
- MARINAS, Radu. Romania's ruling party congress votes to join euro in 2024. Reuters [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-romania-politics/romania-s-ruling-party-congress-votes-to-join-euro-in-2024-idUSKCN1GM0NW>
- MARINI, Adelina. Croatia Is Starting Preparations To Join Eurozone. EUinside [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://www.euinside.eu/en/news/croatia-launches-a-campaign-to-join-the-euro-area>
- MELENCIUC, Sorin. So close, yet so far away: Romania gallops to join the Euro Club in 2024, but moves away from the target with each new fiscal step. Business Review [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://business-review.eu/investments/so-close-yet-so-far-away-romania-gallops-to-join-the-euro-club-in-2024-but-moves-away-from-the-target-with-each-new-fiscal-step-162337>
- MISCHE, Judith. Emmanuel Macron at the World Economic Forum in Davos | Fabrice Coffrini/AFP via Getty Images Emmanuel Macron: ‚France is back at the core of Europe‘. Politico Europe [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-france-is-back-at-the-core-of-europe-davos-world-economic-forum>
- MORGAN, Sam. Croatia accelerates plans for joining the eurozone. Euractiv [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/croatia-accelerates-plans-for-joining-the-eurozone/>
- MZV LT. Lithuania joins the Eurozone. Ministerstvo zahraničních věcí Litvy [online]. 2016 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: https://urm.lt/uploads/default/documents/kovo11_25metis/Euro_factsheetEN.pdf
- MZV RO A. Victor Negrescu: „An in-depth dialogue with Germany will contribute to strengthening Romania's voice as a promoter of European values“. Ministerstvo zahraničních věcí Rumunska [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.mae.ro/en/node/43606>
- MZV RO B. Victor Negrescu: „Vom intensifica dezbaterea publică și implicarea actorilor instituționali și ne-guvernamentali în procesul de adoptare a monedei euro“. Ministerstvo zahraničních věcí Rumunska [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.mae.ro/node/44037>

NIKOLOV, Krassen. Bulgaria's Borissov unveils secret criteria for joining the eurozone. Euractiv [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/banking-union/news/bulgarias-borissov-unveils-secret-criteria-for-joining-the-eurozone/>

OBUCINA, Vedran. Romania shows fast economic growth after 10 years in EU. Central European Financial Observer [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://financialobserver.eu/cse-and-cis/romania/romania-shows-fast-economic-growth-after-10-years-in-eu/>

PARLAMENT HR. Presentation of the Euro Adoption Strategy. Chorvatský parlament [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://www.sabor.hr/presentation-of-the-euro-adoption-strategy-2018-09-19>.

PAUN, Carmen. Brussels wants experts to vet Romanian legal changes. Politico Europe [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/brussels-wants-experts-to-vet-romanian-legal-changes/>

PAVLIC, Vedran. Croatia's Hesitant First Step towards Introducing Euro. Total Croatia News [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.total-croatia-news.com/business/24240-croatia-s-hesitant-first-step-towards-introducing-euro>

POSIRCA, Ovidiu. Eurobarometer: Romanians have most trust in EU out of all member states. Business Review [online]. 2008 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://business-review.eu/international/eurobarometer-romanians-have-most-trust-in-eu-out-of-all-member-states-173380>

RADA EU A. Voting Calculator. Rada EU [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/voting-system/voting-calculator/>

RADA EU B. Cover Note: Bulgaria's path towards ERM II participation. Rada EU [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/media/36125/st11119-en18.pdf>

RADA EU C. Statement on Bulgaria's path towards ERM II participation. Rada EU [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/media/36125/st11119-en18.pdf>

SPECIALE, Alessandro. ECB's 'Serious Concerns' Aim to Cool Bulgaria's Euro Ambitions. Transparency International [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-05-23/ecb-s-serious-concerns-aim-to-cool-bulgaria-s-euro-ambitions>

STONE, Jon. Romanian government says it will adopt the euro in 2022. Independent [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/romania-join-euro-economy-2022-five-years-foreign-minister-brexite-a7916856.html>

STRUPCZEWSKI A, Jan. Bulgaria converging with euro zone, but still not enough-Juncker. Reuters [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-bulgaria-eurozone-juncker/bulgaria-converging-with-euro-zone-but-still-not-enough-juncker-idUSKBN1F11AU>

STRUPCZEWSKI B, Jan. Bulgaria does not meet all euro entry criteria, Commission to say. Reuters [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-bulgaria-eurozone/bulgaria-does-not-meet-all-euro-entry-criteria-commission-to-say-idUSKCN1IN2EV>

TAMAMES, Alfonso. Bulgaria Continues to Make Progress. Emerging Europe [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://emerging-europe.com/voices/bulgaria-continues-make-progress/>

THOMAS, Mark. Tourism makes up almost 20 percent of GDP in 2017. Dubrovnik Times [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.thedubrovniktimes.com/news/croatia/item/4238-tourism-makes-up-almost-20-percent-of-gdp-in-2017>

THOMSON, Ainsley. Croatia Aims for Speedy Adoption of Euro. Wall Street Journal [online]. 2013 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887324063304578525240431831674>

TIC MZV, ZÚ Bukurešť. Květen 2018. Rozhovor se zástupcem RO ambasády v ČR.

TIC MZV. ZÚ Sofia. Červenec 2018

TIMU, Andra. Croatia Sets 2020 Target for Entry to Euro-Area Waiting Room. Bloomberg [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-09-29/croatia-sets-2020-target-for-entry-to-euro-area-waiting-room>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2017. Transparency International [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017

TURP, Craig. New Statistics Confirm Romania's Demographic Catastrophe. Emerging Europe [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://emerging-europe.com/news/new-statistics-confirm-romania-s-demographic-catastrophe/>

VLÁDA DE. Meseberg Declaration. Federální vláda Spolkové republiky Německo [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://www.bundesregierung.de/Content/EN/Pressemitteilungen/BPA/2018/2018-06-19-meseberg-declaration.html>

VLÁDA HR A. The government adopted the Strategy for the introduction of the euro as the official currency in the Republic of Croatia. Vláda Chorvatska [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://vlada.gov.hr/news/the-government-adopted-the-strategy-for-the-introduction-of-the-euro-as-the-official-currency-in-the-republic-of-croatia/23846>

VLÁDA HR B. PM Plenkovic says Croatia to be least affected by Brexit. Vláda Chorvatska [online]. 2017 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://vlada.gov.hr/news/pm-plenkovic-says-croatia-to-be-least-affected-by-brexit/20386>

VLÁDA RO A. A new meeting of the National Committee for substantiation of the National Euro Changeover Plan. Vláda Rumunska [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://gov.ro/en/news/a-new-meeting-of-the-national-committee-for-substantiation-of-the-national-euro-changeover-plan>

VLÁDA RO B. The Convergence Programme 2018-2021. Evropská komise [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-convergence-programme-romania-en.pdf>

VLÁDA RO C. National Euro Changeover plan, proposed to be assumed politically until November 15, 2018.

Vláda Rumusnka [online]. 2018 [cit. 2018-09-19]. Dostupné z: <http://gov.ro/en/government/cabinet-meeting/national-euro-changeover-plan-proposed-to-be-assumed-politically-until-november-15-2018>

VLÁDA RO. The Convergence Programme 2015-2018. Evropská komise [online]. 2015 [cit. 2018-09-19].

Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/cp2015_romania_en_0.pdf

WEF. Global Competitiveness Index 2017-2018. Světové ekonomické forum [online]. 2018 [cit. 2018-09-

-19]. Dostupné z: http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/competitiveness-rankings/?doing_wp_cron=1537009319.6556940078735351562500

- Další integrace eurozóny má potenciál posílit fenomén tzv. vícerychlostní Evropy mezi zeměmi platícími společnou měnou a těmi, jež stojí mimo ni.
- Z trojice sledovaných balkánských zemí EU vykazuje Rumunsko nejmenší kompatibilitu s referenčními hodnotami stanovenými maastrichtskými kritérii.
- Chorvatsko se v případě nastavení svého směnného kurzu vymyká ostatním zemím. Chorvatská kuna je zavěšena na euro a národní banka uplatňuje přísně řízený režim plovoucího kurzu.
- Projekt hospodářské a měnové unie s eurem podporuje v současnosti pouze 35 % obyvatel Bulharska (jaro 2018). V Chorvatsku společné měně vyjadřuje podporu 46 % obyvatel a v Rumunsku jde o 61 % (jaro 2018).
- Ač se dnes jeví Bulharsko jako země s největšími vyhlídkami na členství, nemusí být nutně prvním z členských států, o který se dnešní základna eurozóny rozšíří. Stále více se totiž ukazuje, že určujícím předmětem debat o členství v eurozóně není otázka „kdy“, nýbrž „za jakých podmínek“.

Ing. Patrik Haratyk, M.A., v současnosti působí na Stálém zastoupení ČR při EU, kde se věnuje agendě spojené s fungováním Evropského parlamentu a všeobecným záležitostem EU. V minulosti profesně působil v Sekci pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR v pozici politickoekonomického analytika. Autor je vzděláním ekonom a politolog, věnuje se především otázkám ekonomické integrace EU a prohlubování eurozóny, stejně jako problematice budoucnosti EU a vzájemnému fungování evropských institucí.